

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BURDUR İLİ DAMIZLIK KOYUN VE KEÇİ YETİŞTİRİCİLER
BİRLİĞİ ÜYESİ İŞLETMELERİN YAPISAL ÖZELLİKLERİ VE
SORUNLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Said BİLGİNTURAN

Danışman: Doç. Dr. Veysel AYHAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ZOOOTEKNİ ANABİLİMDALI
ISPARTA-2008**

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından ANABİLİM DALI'nda
oybirliği/oyçokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :.....
(Kurumu) :.....

Üye :.....
(Kurumu) :.....

Üye :Doç. Dr. Veysel AYHAN
(Kurumu) :Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Zootekni Bölümü

ONAY

Bu tez../../2008 tarihinde Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri
üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

../../2008

Prof. Dr. Fatma KOYUNCU

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vi
1.GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK BİLGİSİ.....	3
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	14
3.1. Materyal.....	14
3.2. Yöntem	14
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	16
4.1. İşletmelerin Genel Özellikleri	16
4.2. Yetiştiricilik Bilgileri ve Özellikleri	17
4.3. İşletmelerin Yapısal Durumu ve Barınak Özellikleri	19
4.4. Beslenme ve Yem Temini.....	24
4.5. Sürü Yönetimi.....	25
4.6. Sağlık ve Koruma	27
4.7. İşletmelerde Bulunan Küçükbaş Hayvan Irkları.....	30
4.8. İşletmelerin Bazı Verim Özellikleri.....	30
4.9. İşletmelerin Genel Sorunları ve Beklentileri	33
5. TARTIŞMA	35
6. SONUÇ.....	43
KAYNAKLAR.....	45
ÖZGEÇMİŞ.....	50

1.GİRİŞ

Gelişen ve değişen dünyada insanoğlunun geçmişte var olan, bugün yaşanan ve gelecekte de hissedilecek önemli ve değişmez sorunlarının başında yeterli ve dengeli beslenme gelmektedir. Bu olgu söz konusu olduğunda, hayvansal ürünler taşıdıkları biyolojik özellikleri nedenleriyle vazgeçilmez ve diğer besin maddeleri ile ikame edilemez bir konumdadırlar (Anonim, 2006a).

Yeterli ve dengeli beslenme için insan vücudunun günlük protein ihtiyacının en az yarısının hayvansal kaynaklı ürünlerden karşılanması önerilmektedir. Nitekim dengeli beslenmede bir insanın ortalama günlük 30 -35 gram hayvansal protein tüketmesi gerekmektedir. Ülkemizde ise bu miktar yaklaşık 22 gram civarındadır. Hayvansal kaynaklı proteinin yeterli miktarda alınması, sağlıklı yaşamın ön koşullarından biridir. Hayvansal kaynaklı ürünlerin başında ise süt ve et ürünleri gelmektedir. Ancak ülkemizde kişi başına süt ve et tüketimine bakıldığında gelişmiş ülkelerin çok gerisinde olduğu görülmektedir (Erkuş ve Kırıl,1991).

İnsan beslenmesinde yapıcı ve onarıcı bir özelliğe sahip olan hayvansal proteinler, organizmada hemen hemen tüm fizyolojik fonksiyonlara katılmaktadırlar (Deniz, 2000).

Bitkisel kökenli proteinlerde yeterli miktarda bulunmayan, yaşam için gerekli olan 8 adet esansiyel aminoasit (triptofan, treonin, izolösin, lösin, lizin, fenilalanin, valin, metionin) hayvansal proteinlerde yeterli, dengeli miktarlarda ve yararlanılabilir formlarda bulunmaktadır (Anonim, 1999; Aslan, 2003).

Bu formlardaki proteinlerden yararlanabilmek için hayvansal kökenli gıda üretimimizi artırmamız gerekmektedir. Hayvansal kökenli gıda üretiminin artırılmasında özellikle ülkemizde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin ayrı bir yeri ve önemi bulunmaktadır.

Dünya geneline bakıldığında 1.8 milyarın üzerinde küçükbaş hayvan yetiştirildiği yapılmakta, 1.330.766.000 ton et üretilmektedir (Anonim, 2006b).

Ülkemizin doğal yapısı ve çevresel koşullarına bakıldığında küçükbaş hayvancılık için çok elverişli olduğu göze çarpmaktadır. Küçükbaş hayvanlar genelde kısa boylu ve verimsiz meralar ile nadas, anız ve bitkisel üretime uygun olmayan alanları değerlendirerek et, süt, yapağı, kıl ve deri gibi ürünlere dönüştürebilme yeteneklerine sahiptirler.

Türkiye’ de 3.076.650 adet tarım işletmesinin %2.36’sında yalnızca hayvansal üretim ve %67.42’si ise bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte gerçekleştirmektedir. Hayvancılık işletmelerinin %65.7’sinde büyükbaş hayvancılık ve %29.5’inde ise küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Koyunculunun yapıldığı işletme sayısı 1.017.380 ile %25’lik bir pay almaktadır. Tüm işletmeler içinde kıl keçisi yetiştiriciliği yapan işletme sayısı 356.937 ile %8.8, tiftik keçisi yetiştiriciliği yapan işletme sayısı ise 40.025 ile %1’lik yer tutmaktadır (Kaymakçı vd., 2000).

2006 yılı verilerine göre ülkemizde 32.260.206 adet küçükbaş hayvan yetiştirilmektedir. Bu üretim kolunda toplam et üretiminin %26,78’i ve süt üretiminin %10,41’i küçükbaş hayvanlardan üretilmektedir. Ayrıca 6.009.850 adet deri ve 49.778 ton yün, kıl ve tiftik üretilmiştir (Anonim, 2006c).

Böylece küçükbaş hayvancılık temel besin maddelerinin önemli bir bölümü ile yünlü dokuma ve deri sanayilerinin ham maddelerini üretme yönü ile halkın beslenmesine, milli gelire ve belli sanayi kollarına önemli katkılar sağlamaktadır (Koyuncu ve Çetin, 1998).

Bu tez çalışmasının temel amacı; Burdur İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliğine kayıtlı koyun ve keçicilik yapan işletmelerin, düzenlenen bir anket çalışması sonucunda, mevcut durumu, teknik ve yapısal özellikleri, sağlık-koruma, bakım-besleme gibi temel sorunlarının saptanıp çözümüne yönelik kimi öneriler getirmektir.

2. KAYNAK BİLGİSİ

Bu bölümde Burdur İli hakkında genel bilgiler ve tarım potansiyeli ile Türkiye’de koyun ve keçi yetiştiriciliği yapan işletmelerin yapısal özellikleri ve sorunlarına yönelik olarak yapılmış araştırmaların başlıcaları verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın yapıldığı Burdur İli, Güneybatı Anadolu’da Göller Yöresi’nde, doğu ve güneyinde Antalya, güneybatısında Denizli, kuzeyinde ise Afyon ve Isparta illeri ile çevrili bulunmaktadır. Ege-İç Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri arasında Batı geçit Bölgesinde yer alır. İlin yüzölçümü 7 135 km² olup, bunun 296 km²’sini su satırları oluşturmaktadır. Aksu Irmağı ile sınır olan ilde ortalama rakım 1000 m dolayındadır. İlde iklim genellikle kışları soğuk ve yağışlı, yazları sıcak ve kuraktır. İç Anadolu, Akdeniz ve Ege Bölgeleri arasında geçit iklimi özelliğine sahiptir. Yıllık yağışın büyük bir bölümü kış aylarında yağmur ve kar şeklindedir. Yıllık yağış toplamı 417.9 mm’dir. Burdur İli 11 ilçe, 30 belediye, 182 köy olmak üzere 212 yerleşim biriminden oluşmuştur. Burdur İlinin toplam arazi varlığı 713.500 ha olup, tarım arazisi toplam arazinin %29.41’ini oluşturmaktadır. Çayır ve mera alanları toplam alanın %1,28’ini oluşturmaktadır. Bu İlde toplam 24.886 aile tarımla uğraşmaktadır. Bunlardan %1.05’i tarım arazisi olmayan işletmeler, %31.38’i cüce işletmeler (1-19 da), %36.92’si küçük aile işletmeleri (20-49da), %10.22’si büyük aile işletmeleri (100-999da) olarak sınıflandırılmaktadır.

Tarımla uğraşan kişilerden 6.900 kişi (%27.73’ü) yalnız bitkisel üretim yapmakta, 260 kişi (%1.04’ü) yalnız hayvancılık yapmakta, 17.726’sı (% 71.23’ü) hem bitkisel üretim hemde hayvancılık yapmaktadır (Anonim, 2006d).

İldeki arazi dağılımı Çizelge 2.1’de ve arazilerin kullanım şekli ise Çizelge 2.2’de verilmiştir (Anonim, 2006d).

Çizelge 2.1. Burdur ilinin toprak kaynakları potansiyeli

TARIMSAL YAPI	ALAN (ha)	%
Tarım arazisi	209 828	29.41
Çayır - Mera	9118	1.28
Orman alanı	325 601	45.63
Su sathları	29 693	4.16
Tarıma elverişsiz alan	139 260	19.52
Toplam	713 500	100.0

Çizelge 2.2. Tarım arazilerinin kullanım şekli

	ALAN (ha)	TOPLAM	%
1.TARLA BİTKİLERİ		153 949,6	73,32
Hububat	104 140		
Baklagiller	19 643		
Endüstri bitkileri	9 768,4		
Yem bitkileri	14 669,7		
Yumru bitkiler	677		
Yağlı tohumlu bitkiler	4 940,5		
Diğer	11		
2. NADAS		13 022,9	6,20
3. BAĞ BAHÇE		12 639,7	6,04
Meyve	2 478,6		
Sebze	5 911,7		
Bağ	2 854,9		
Gül	426,8		
Zeytin	65,7		
Kavak – söğüt	870,7		
Örtü altı	31,34		
Süs bitkileri	-		
4.TARIMA ELVERİŞLİ OLDUĞU HALDE EKİLMİYEN		30 315,8	14,44
TOPLAM		209 828	100

İlin tarım arazilerinin %73.32'si tarla bitkileri (hububat, bakliyat, sanayi ve yem bitkileri) yetiştiriciliğinde, %6.04'ü bağ-bahçe olarak kullanılmakta, %6.20'si ise nadasa bırakılmaktadır. %14,44'ü tarıma elverişli olduğu halde ekilip dikilmeyen alanlardan oluşmaktadır.

Burdur ilinin toplam hayvan varlığı Çizelge 2.3'de, küçükbaş hayvanların ilçeler bazında dağılımları ise Çizelge 2.4'de verilmiştir (Anonim, 2006d).

Çizelge 2.3. Burdur ili hayvan varlığı

HAYVAN IRKLARI		ADEDİ	TOPLAM
SIĞIR	Kültür Melezi	24.090	132.571
	Kültür Irkı	105.875	
	Yerli	2.606	
KÜÇÜKBAŞ	Koyun	137.800	202.500
	Kıl Keçisi	64.700	
	Tiftik Keçisi	-	
TEK TIRNAKLILAR	At	1.470	5.829
	Katır	704	
	Eşek	3.698	
KANATLILAR	Tavuk-Horoz	270.350	276.108
	Hindi	4.230	
	Kaz-Ördek	1.528	
ARI	Fenni Kovan	42.727	43.412
	Kütük	685	

Çizelge 2.3'e göre İldeki büyükbaş hayvanların %98.03'ü kültür ırkı hayvanlardan oluşmaktadır. Küçükbaş hayvanların %68.04'ünü koyunlar oluşturmaktadır. Kıl keçilerinin oranı ise %31.96'dır.

Çizelge 2.4. Burdur ili küçükbaş hayvan varlığının ilçelere göre dağılımı

	KOYUN	KEÇİ	TOPLAM
MERKEZ	40.000	8.000	48.000
AĞLASUN	5.000	5.000	10.000
ALTINYAYLA	6.250	4.700	10.950
BUCAK	20.500	8.000	28.500
ÇAVDIR	17.700	17.900	35.600
ÇELTİKÇİ	3.000	1.250	4.250
GÖLHİSAR	8.000	7.000	15.000
KARAMANLI	10.000	500	10.500
KEMER	7.500	3.000	10.500
TEFENNİ	10.450	3.800	14.250
YEŞİLOVA	9.400	5.550	14.950
TOPLAM	137.800	64.700	202.500

Burdur ili küçükbaş hayvan potansiyeli bakımından önemli bir yere sahip olup yıllardan beri yetiştiriciliği yapılmaktadır. İl genelinde 137.800 adedi koyun, 64.700 adedi keçi olmak üzere toplam 202.500 adet küçükbaş hayvan mevcudu vardır. İldeki hayvan dağılımı Çizelge 2.4'de verilmiştir.

Diğer yandan ildeki hayvansal ürün üretim miktarları Çizelge 2.5'de ve yıllara göre bitkisel ve hayvansal üretim gelirleri Çizelge 2.6'da verilmiştir (Anonim 2006d).

Çizelge 2.5. Burdur ili hayvansal ürün üretim miktarları (ton)

YIL	SÜT	ET	YAĞ	PEYNİR	YAPAĞI, YÜN, KIL	BAL	YUMURTA (adet)
2002	219.049	2.979	4	1.500	234	692	58.880.080
2003	243.423	2.779	9	1.231	247,7	622	56.036.700
2004	210.000	3.611	142	2.569	334	592	54.445.290
2005	214.573	5.842	110	1.228	274,8	730	57.637.800
2006	236.000	4.710	43	1.540	272	455	44.931.610

Burdur İlinde süt üretimi 2002 yılında 219.049 ton iken, 2006 yılında 236.000 tona ulaşmıştır. Et üretimi ise 2002 yılında 2.979 ton iken, 2006 yılında 4.710 tona ulaşmıştır. Yapağı, yağ, bal ve yumurta üretiminde yıllara göre dalgalanmalar göze çarpmaktadır.

Çizelge 2.6. Yıllara göre bitkisel ve hayvansal üretim gelirleri (YTL)

ÜRETİM	2002*	2003*	2004*	2005 YTL	2006 YTL
Bitkisel Üretim Geliri	241.125,99	302.632,31	321.772,06	362.581,59	362.664,05
Hayvansal Üretim Geliri	94.637,51	119.532,57	132.734,60	172.677,26	191.372,00
TOPLAM	335.763,51	422.164,88	454.506,66	535.258,86	554.036,05

*2002-2003-2004'deki rakamlar YTL'ye çevrilmiştir.

Burdur İlinde 2002 yılında toplam üretim geliri 335.763,51 YTL' den, 2006 yılında 554.036,05 YTL' ye çıkmıştır.

Bütün bu değerlerden anlaşılacağı gibi Burdur ilinde tarımın ve tarımın önemli bir kolu olan hayvancılığın belirgin bir yeri olduğu görülmektedir. Ancak her sektörde olduğu gibi ildeki hayvancılık sektörünün de belirgin sorunları vardır. Özellikle küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin ekonomik ve sürdürülebilir olmasına yönelik olarak yetiştiricilerin bir organizasyon altında toplanmaları gerekmektedir.

Hayvan yetiştiricilerinin tür ya da ırk bazında bir araya gelerek yüksek verimli hayvanlar elde etmek için oluşturdukları organizasyonlardan biri damızlık yetiştiricileri birliğidir. Bu birlikler gelişmiş ülkelerde kendi üyelerince yetiştirilen hayvanlara ait çeşitli verim denetimleri yaparak soy kütüğü kayıtları düzenlemektedirler. Türkiye' de Cumhuriyetin ilanından bu güne değin geçen süreçte hayvan yetiştiricilerinin örgütlenmesi konusunda istenilen düzeylere

erişilmediği söylenebilir (Çetin, 1997, Kaymakçı ve Aşkın, 1997; Kaymakçı ve Taşkın, 2001; Kaymakçı, 2001).

Nitekim, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanununa istinaden Islah Amaçlı Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik hazırlayarak 10.3.2001 tarihli ve 24338 sayılı Resmî Gazete’de yayımlatarak küçükbaş hayvan yetiştiricilerinin örgütlenmesinin yolunu açmıştır.

Bu bağlamda söz konusu yönetmeliğe dayalı olarak Burdur İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği 2006 yılında faaliyete başlamıştır. 2007 yılında il genelinde 457 işletmeyi bünyesinde toplamayı başarmıştır. Bu işletmelere ait toplam 61.576 baş koyun-keçiye kulak numarası takılıp kayıt altına alınmıştır (Anonim, 2007a).

Sönmez vd. (1990), Batı Anadolu ve Trakya bölgesinde koyun yetiştiriciliği yapan tarım işletmelerinin yapısal özellikleri ve verimliliklerini saptamaya yönelik olarak yaptıkları araştırmalarında, işletmecinin yaşı ve hane halkı sayısı, işletme genişliği, mera kullanım durumu, çoban sayısı ve kaynağı, barınak özellikleri, koç katımı uygulamaları, döl verimi ve gelişme özellikleri, laktasyon ve kırkım dönemi uygulamalarına ilişkin özelliklerini saptamışlardır.

Karaca vd. (1993), Doğu Anadolu Bölgesinde Koyun Yetiştiriminin Sosyolojik Ekonomik ve Genetik Görünüşüne yönelik olarak Ağrı, Bitlis, Muş ve Van illerinde bulunan 250 işletmede yapmış oldukları çalışma sonucunda işletmecilerin ortalama yaşının 49.42, hane halkı sayısını 13.68, arazi büyüklükleri 16.20 dekar, işletme başına düşen ortalama hayvan sayısı ise 51.50 adet ve koyun başına ortalama süt verimi 582 g olduğunu belirtmektedirler.

Kaymakçı vd. (1995), Türkiye koyunculuk işletmelerinin genel olarak aile işletmeleri, çiftlik işletmeleri ve göçer koyunculuk işletmeleri şeklinde üç ana grupta toplamışlardır. Ayrıca Batı Anadolu, Trakya ve Doğu Anadolu Bölgelerindeki koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri incelenmişlerdir. Batı Anadolu koyuncululuğu için kullanma melezlemesi ve koyun sütünün değerlendirilmesini,

Doğu Anadolu’ da ise besi birliklerinin oluşturularak yerli koyun materyaline dayalı seleksiyon programlarının uygulanmasını önermektedirler.

Sönmez vd. (1990), Batı Anadolu ve Trakya Bölgesinde 226 adet koyunculuk işletmesinde yapmış oldukları çalışmalarında, hane halkı sayısının 4–8 arasında, arazi varlığını 30–160 da arasında, anaç koyun varlığının 50–120 baş arasında, koyun yetiştiriciliği yanında öztüketime yönelik olarak keçi ve inekte yetiştirildiği, Koyunların tamamına yakını merada otlatıldığı, Çobanın aileden olma yüzdesi oldukça yüksek olduğu, koç katımı genel olarak serbest katım şeklinde olduğu, koç katım süresi 1.5 ay ile 3 ay arasında değişmekte olduğunu bildirmiştir. Araştırmacılar verim özellikleri bakımında ise koç altı koyun başına doğan kuzu sayısının 0.69-1.06, kısırılık yüzdesini 1.3 - 12.46, kuzu ölüm yüzdesini 5-20, süttten kesimden sonra sağım süresini 2-3.35 ay, süttten kesim ağırlığının 30.8-30.5 kg, kesim yaşının 2.91-3.75 ay, pazarlama ağırlığının 23.2-30.52 kg, pazarlama yaşının 3-3.77 ay, yıllık süt verimini 30-120 kg, yapağı verimini 1.3-1.5 kg arasında olduğunu belirtmektedirler.

Keskin (1996), Hatay Bölgesinde süt keçiciliği yetiştiriciliği ve sorunları üzerinde yapmış olduğu derlemede, ilde temel yetiştirilen ırkın kıl keçisi olduğu, hayvanların yaz döneminde meraya dayalı olarak yetiştirildiğini, ağılda ek yemin verilmediğini, kış aylarında ise özellikle gebe olanlara çığit, çığit küspesi, kepek, arpa, buğday gibi yem hammaddelerinden verildiğini tespit etmiştir. Kıl keçilerinin haziran, temmuz ve ağustos aylarında bir defa kırıldığını, dişilerden 250-300 g, erkeklerden 400-500 g kıl elde edildiğini, süt sağımının mayıs ayında başlayıp eylül ayına kadar devam ettiği ve keçi başına laktasyon süt verimlerin ortalama 60-90 kg arasında değiştiğini belirtmiştir. Karşılaşılan en önemli sorunları; meraların yetersizliği, kaliteli damızlık hayvan bulunmaması, süt fiyatlarının ucuz olması olduğunu belirlemiştir.

Diğer yandan Koyuncu ve Çetin (1998), Marmara Bölgesinde Koyun Yetiştiriciliğinin Genel Durumu ve Yapısal Özelliklerine yönelik yapmış oldukları çalışmada, Balıkesir, Çanakkale, Bursa, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Kocaeli, İstanbul, Sakarya illerinde yetiştirilen koyun ırklarının kıvırcık ırkının %61.9, dağlıç

%15, merinos %12.8, imroz %1.2, sakız %0.3, diğer ırk ve melezlerin %8.8 oranında olduğunu, Tuncel (1992); Kaymakçı ve Sönmez (1996)'e atfen bu ırkların verim özelliklerinin Çizelge 2.7'de verilen değerler olduğunu belirtmektedirler. Araştırmacılar bölgedeki hayvanların yerli hayvanlardan oluştuğunu koyun başına sağlanacak gelirin artırması için kombine yüksek verimli ırklara ihtiyaç duyulduğunu, kaliteli damızlık temini, ucuz kaba ve kesif yem temini ve kredi imkanlarının artırılması gibi birçok problemin çözümünün yetiştiricilerin bir araya gelip kuracakları organizasyonlarla sağlanacağını bildirmişleridir.

Çizelge 2.7. Marmara bölgesinde yetiştirilen koyun ırklarında çeşitli verim özelliklerinin düzeyleri (Tuncel 1992; Kaymakçı ve Sönmez 1996).

Özellikler	Kıvırcık	Sakız	İmroz	Dağlıç	Merinos
Canlı ağırlık					
Koyun	30-40	35-40	35-40	35-40	50-55
Koç	45-50	50-60	50-55	50-60	60-70
Laktasyon Süt Verimi (kg)	60-90	120-180	70-100	35-40	50-70
Laktasyon süresi (gün)	150-160	160-180	150-170	130-140	130-140
İkizlik oranı (%)	10-20	17-23	15-25	1.0-2.0	10-20
Kirli yapağı verimi (kg)	1.3-1.7	1.6-2.0	1.6-2.0	1.8-2.0	3.0-3.5
Lüle uzunluğu (cm)	8-12	11-15	25-30	11-18	6.5-7.0
İncelik (mikron)	29-33	28-34	36-40	27-31	22.0-23.5

Kaymakçı vd. (2000), hayvancılık faaliyetleri içerisinde koyun ve keçi yetiştiriciliğinin beslenme, giyim, istihdam ve iç dış ticaretteki payları nedeniyle Türkiye tarımında önemli ve vazgeçilemeyecek bir yerinin olduğunu, bu yetiştiricilerin Türkiye' de örgütsüz, sahipsiz ve sömürüye açık olduğu, bu nedenle anılan yetiştiricilik koluna bakışımızın yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Direk vd. (2000), Konya İlindeki Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri üzerine yapmış oldukları çalışmada sürülerin %63.60' nın anaç koyun, %21.17' sinin toklu, %13.47' sinin kuzu ve %1.76' sının da koçlardan oluştuğunu, koç katımını serbest usulde yapıldığı, flushing (ek yemleme) uygulamasının yapılmadığı, işletmelerde sağlık ve koruma önlemlerinin yetersizliği ve barınakların ilkel olduğunu bildirmektedirler.

Aydın ve Dellal (2001) Artvin İli Koyun Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri üzerine yaptıkları çalışmada ilde en yaygın yetiştiriciliği yapılan ırkın Hemşin ve akkaraman olduğunu, sürü büyüklüğünün ortalama 126.4 olduğunu, ilkinde damızlıkta kullanma yaşının dişilerde 18, erkeklerde ise 17 ay olduğunu, damızlıkta kalma süresinin erkeklerde 5 yıl, dişilerde ise 6.5 yıl olduğunu, koç katımını serbest usulde yapıldığını, koç katımının ekim ayında başladığı, kasım ayında bittiği, barınak dezenfeksiyonu ve aşılamanın işletmelerin tamamında yapıldığı, yetiştiricilikte geleneksel yöntemlerin devam ettiği ortaya koymuşlardır.

Dellal vd. (2002)'nin Güney Doğu Anadolu Bölgesinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri üzerine yapmış oldukları çalışmada küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin büyük oranda (%98.9) köyde yerleşik tarzda yapıldığı, barınakların büyük oranda (%88.4) şahıs malı olduğu, eve bitişik veya evin altında inşa edildiği, meraların esas olarak köy orta malı olduğu ve köy merkezine yakın olduğu, çobanlar genelde aile içinden sağlandığı, koç katımının haziran-temmuz aylarında başladığı, eylül ayında sonlandığı, keçilerde teke katımının ağustos – eylül aylarında başladığı, ekim-kasım aylarında sonlandığı, doğumlar ise kasımda başlayıp mart ayına kadar devam ettiği, süttten kesim yaşının kuzu ve oğlaklarda 3.2 ve 3.3 ay olduğu, hayvanların beslenmesinde mera ve otlaklar dışında %100 oranında dane yem, %100 saman, %80.5 anız, %100 karma yem ve %0.4 oranında ise silajdan faydalandığı, %88.8' i dezenfeksiyon yaptığı, tamamını ise koruyucu aşılamanın yapıldığını belirtmişlerdir.

Kırk (2004), Van ilinde Koyun ve Keçi Yetiştiriciliğinin Yapısı ve Geliştirme Yolları adlı araştırmasında, yetiştiricilerin teknik anlamda küçükbaş hayvan besisi yapmadığı, yetiştiricilerin en büyük probleminin kaba ve kesif yem fiyatlarının yüksek olduğunu, damızlık seçiminde ise bilimsel dayanaklarda daha çok, geleneksel damızlık seçim kriterleri olan, vücut rengi, boynuz yapısı, kuyruk şekli vb. gibi kalitatif özellikler ön planda tutularak, buldukları sürülerin içinden erkek ve dişiler tercih ettiklerini belirtmektedir.

Aktürk vd. (2005), Çanakkale Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliğine üye olan süt keçiciliği işletmelerinde Süt Maliyetinin Belirlenmesine yönelik yapmış

oldukları çalışmada, birliğe üye olan işletmelerin ortalama hayvan sayılarının 124.20 olduğu, bu sürü mevcudunun %58'i keçi, %20.19'u oğlak, %18.58'i çebiş ve %3.23'ü ise tekedan olduğu, ortalama arazi varlığının 286,73 dekar olduğu, incelenen işletmelerdeki üretim masraflarının %64.83'ünü değişken masraflar, %35.17'sinin sabit masrafların oluşturduğu, işletme başına elde edilen ortalama süt miktarının 26.493,75 kg olduğu, sağılan hayvan sayısının ortalama 60.25 baş, sağım süresinin 8.39 ay, elde edilen günlük süt veriminin 2.2 kg/baş, keçilerin ekonomik ömrünün 6.87 yıl, oğlaklama oranının %138 olduğunu belirtmektedirler.

Soysal vd. (2005)' nin Edirne İli Keçiciliği Üzerine yaptıkları yaptıkları çalışmalarında yetiştiricilerin %7' sinin hiç okula gitmediği, %81' inin ilkokul, %12' sinin ise ortaokula gittiği, %35'inin hiç arazisinin olmadığı, yetiştiricilerin yılın oniki ayı boyunca hayvanlarını meraya çıkardıklarını, hayvanların barındığı yerler ise %60'ı briket ve tuğladan, %20'si kerpiç ve taştan, %10'u ağaçtan, kalan %10'u ise diğer yollarla barındırdıkları, işletmelerin %70'inde ek tesis(yem deposu, gölgelik, banyoluk) olduğunu, teke katımı %90 serbest aşım şeklinde gerçekleştiği, işletmelerde tekenin %85 oranında sürekli sürünün içinde kaldığı, doğumların %60' ının şubat ayı içinde olduğunu, yetiştiricilerin %35' i beslenmede buğday, arpa ve besi yemi kullanmakta olduğunu, yetiştiricilerin %75'inin damızlık hayvanları kendi işletmesinden, %25'nin ise kendi kaynakları dışında diğer işletme ve üniversitelerden temin ettiklerini, işletmelerin %70'inde kırkımın haziran ayı içinde yapıldığını belirtmektedirler.

Kaymakçı (2005), Türkiye' de süt keçisi yetiştiriciliğinin güncelleşmesinde birçok etmenin rol oynadığını, bu etmenlerin başında keçi sütü ve ürünlerinin lezzeti, aroma ve kalitesiyle ekonomik açıdan giderek önem kazandığını, kırsal kesimde geleneksel olarak birçok ailenin tükettiği keçi peynirinin günümüzde kentsel yoğunlaşma ve turizmin gelişmesiyle giderek aranır olduğunu, ayrıca gerekli standartların sağlanması ile başta AB ülkeleri olmak üzere kimi ülkelere dışsattım yapılabileceğini, sonuç olarak bütün bu gereksinimleri karşılamak üzere keçi peyniri üretiminde Türkiye' de endüstriyel aşamaya gelindiğini belirtmektedir.

Koyuncu vd. (2006)'da Çanakkale Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi Keçicilik İşletmelerinin Teknik Sorunların Belirlenmesi Üzerine yaptıkları araştırmaya göre yetiştiricilerin ortalama yaşının 47, ortalama sürü büyüklüğünün 55.7 olduğu, işletmelerin %50'sinde klasik ahırda bulunması gereken gezinme alanı, yem deposu, oğlak büyütme alanının olduğu, keçi ve tekelere ek yemleme uygulamasının yapıldığı, işletmelerin %10'u oğlakları 45 günlük yaşta, %60'ı 45-60 günlük yaşta, %30'u ise daha ileriki yaşlarda süttten kestiği, en sık karşılaşılan hastalıkları ise %68.4 ile dış parazitler, %52.6 ile solunum yolu hastalıkları, %42.1'le göz hastalıkları olduğunu, işletmelerde ortalama oğlak kaybının ise %30 olduğunu, ayrıca işletmelerin kireçleme yolu ile dezenfeksiyon yapanların %63.2, yılda en az bir defa koruyucu aşılama yaptıranların ise %84.2 olduğunu belirtmektedirler.

Koyuncu vd.(2006)'nin Güney Marmara Bölgesi Keçicilik İşletmelerinin Genel Durumu ve Verim Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine yaptıkları araştırma sonuçlarına göre Bursa, Balıkesir, Bilecik ve Çanakkale illerinde bulunana keçicilik işletmelerindeki oğlak ölümlerinin ilk üç haftada çok sık görüldüğü, bunun başlıca nedenlerinin hava koşulları, ani yer değişikliği, ananın yavruya bakmaması, ishal, ciğer yangıları, düşük doğum ağırlığı, zehirli ot yeme olduğunu belirtmektedirler. Keçicilik işletmelerinin Balıkesir' de %90'ı, Bursa' da %47'si, Bilecik' de %52'si ve Çanakkale ise %25' inin sağıldığı, oğlak emzirmenin 60 ila 90 gün arasında değiştiği, Bursa ilinde damızlık hayvan temininin büyük bir oranda kendi işletmelerinden, Balıkesir' de devlet kurumlarından, Bilecik ve Çanakkale illerindeki ise kendi kaynaklarından ve hayvan pazarlarından karşıladığı da belirtilmektedir.

Ocak vd. (2007)'nin Geleneksel Keçi Yetiştiriciliği ve Kırsal Kalkınma konusundaki yaptıkları derlemede bu yetiştiriciliğin özellikle kırsal bölgelerdeki dağlık ve marjinal alanlarda verimsiz meralar ile bitkisel üretime uygun olmayan alanları değerlendirerek yürütülen bir uğraş olarak olduğunu, birim hayvan başına verimlilik, yerli ırkların düşük verimli olması, bakım ve besleme koşullarının yetersizliğinden dolayı düşük olduğunu, ayrıca pazarlama sorunununun sebebini ise Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştirici Birliklerinin Türkiye genelinde yaygınlaşmamış olması ve yetiştiriciler arasında organizasyon eksikliği, üreticilerin ürünlerini düşük fiyattan

pazarlamalarına sebebiyet verdiğini, diğer önemli bir sorunun ise yem ile ilgili olarak teşviklerin olmamasına bağlı olduğunu, keçi yetiştiriciliği ile ilgili olarak üretimi artırmak için, fiyat yolu ile desteklemelerin sürdürülebilmesiyle birlikte, orta ve uzun dönemde yapısal değişimlere de gerek duyulduğunu, üretim politikalarının ve mera kullanımını ve yönetimini de yönlendirmek üzere yasal düzenlemelere gidilmesinin gerekliliği belirtilmektedir.

Güney ve Ocak (2007), günümüz dünyasında süt keçiciliği sektörünün giderek önem kazanmakta olduğu, özellikle keçi sütünden üretilen peynir, dondurma gibi ürünlere olan talebin yüksek düzeyde olduğu, Avrupa Birliği ülkelerinde süt keçiciliği endüstriyel hayvancılığın bir alt sektörü haline geldiği, Ülkemizde süt keçiciliği sektöründe organizasyon ve örgütlenme konusundaki yetersizliklerin genetiksel iyileştirmede, üretimde, ürün değerlendirmede ve pazarlama ekseninde kendisini gösterdiğini ileri sürmektedirler.

Tozlu ve Olfaz (2007), Karadeniz Bölgesi Keçi Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerilerine yönelik olarak yaptıkları derlemede, bölgedeki keçi sürülerinin önemli bir kısmının düşük verimli kıl keçilerinin oluşturduğunu, üreticilerin örgütsüz olduğunu, bu hayvancılık koluna yönelik desteklemelerin bulunmadığını, sürülerde yıl boyu serbest aşım yaptırıldığı, yetersiz ve dengesiz beslenme sorunları olduğunu belirtmektedirler.

Tölu vd.(2007), yılında Türkiye'nin Önemli Hayvancılık Bölgelerinden Biga Koyuncululuğuna Genel Bir Bakış adlı çalışma sonucunda, işletmeleri koyuncululuğu genelde ebeveynlerden öğrettikleriyle yürüttüklerini, sağlık koruma konusunda yetersiz kaldıkları ve belirli bir sorunuyla karşılaşmadan gerekli sağlık tedbirlerini almadıklarını, yetiştiricilerin %47'sinin aşım döneminde ek yemleme yapmadıklarını, yetiştiricilerin %79'unun yalama taşı kullandığını, doğumların %60'ı aralık, ocak, şubat aylarında gerçekeştiğini, süttten kesim yaşı ise 90 günlük yaşta olduğunu, kırkımın el makası yardımıyla genellikle haziran ayında yapıldığını, işletmelerin %73'ünün veteriner hekimden yardım aldığını, %90'ının ise dezenfektan olarak kireç kullandığını saptamışlardır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Burdur İli Merkeze bağlı Kökez, Bozlar, Akyayla, Beşkavak, Boğaziçi, İğdeli, Çallıca, Karaçal, Kocapınar, Düğer, Taşkapı, Kayaaltı, Bayındır, Yaka, Halıcılar, Gökçebağ, Güneyyayla, Çatağıl, Karakent, İlyas, Yarıköy, Yaylabeli, Başmakçı; Bucak İlçesi Karaaliler Köyü, Çavdır İlçesi Yazır, Bölmepınar, Mürseller Köyleri, Karamanlı İlçe Bademli, Kılavuzlar Köyleri, Kemer İlçesi Elmacık ve Kayı Köyleri, Tefenni İlçesi Hasanpaşa, Yeşilköy Köyleri, Yeşilova İlçesi Armut, Dereköy, Orhanlı, Çuvallı, Başkuyu, Bayırbaşı, Kayadibi, Çaltepe, Yarışlı, Salda, Düden Köyleri olmak üzere toplam 54 yerleşim yerinde tamamı Burdur İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği üyesi 194 koyun ve 40 keçi işletmesi olmak üzere toplam 234 işletme araştırmanın materyalini oluşturmuştur. Düzenlenen bir anket yoluyla işletme sahipleri ile yüz yüze görüşülmüş, işletmelerin yapısal ve teknik sorunlarına ilişkin veriler toplanmıştır.

3.2. Yöntem

Araştırmanın materyali olan 234 işletmeye, 2007 yılının Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında araştırmacı tarafından bizzat gidilerek yapılan anketlerle toplanan veriler, SPSS 15.0 paket programında (2006) değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerde, verilerin N aralıkları, tanımlayıcı ve çoklu tanımlayıcı istatistiksel sonuçları elde edilmiştir. Elde edilen veriler oransal (%) ve sayısal olarak verilmiştir.

İşletmelerin döl verim ölçütlerine ilişkin hesaplamaların yapılmasında (Kaymakçı ve Sönmez 1996)'nın aşağıda belirtmiş oldukları matematiksel formüllerden yararlanılmıştır.

Koyunlarda;

Gebelik oranı (%) = Gebe koyun/Koç altı koyun

Kısırlık oranı (%) = Kısır koyun/Koç altı koyun

İkizlik oranı (%) = İkiz doğuran koyun/Doğuran koyun

Keçilerde;

Gebelik oranı (%) = Gebe keçi/Teke altı keçi

Kısırlık oranı (%) = Kısır keçi/Teke altı keçi

İkizlik oranı (%) = İkiz doğuran keçi/Doğuran keçi

4. BULGULAR

4.1. İşletmelerin Genel Özellikleri

İşletmelerin genel özelliklerine ilişkin bulgular Çizelge 4.1’ de verilmiştir.

Çizelge 4.1. İşletmelerin genel özellikleri

		Koyunculuk		Keçicilik	
		N	%	N	%
Eğitim durumu	İlkokul	175	90.3	39	97.5
	Lise	15	7.7	1	2.5
	Yüksekokul	1	0.5	0	0
	Okuryazar değil	3	1.5	0	0
Arazi sahiplik durumu	Kendi malı	128	66.0	35	87.5
	Kiralık	21	10.8	0	0
	Kendi+Kira	34	17.5	1	2.5
	Devlet arazisi	5	2.6	0	0
	Arazisi olmayan	6	3.1	4	10
Hane halkı sayısı (kişi)	1	16	8.2	4	10.0
	2	33	17.0	8	20.0
	3	75	38.7	18	45.0
	4+	70	36.1	10	25.0
Çoban sayısı (kişi)	1	166	85.6	37	92.5
	2	24	12.4	2	5.0
	3	3	1.5	1	2.5
	4+	1	0.5	0	0
Çobanın aileden olma durumu	Evet	189	97.4	40	100.0
	Hayır	5	2.6	0	0

Çizelge 4.1’e göre; ildeki koyun yetiştiricilerinin %90.3’ü ilkokul, %7.7’sini lise, %0.5’ini yüksekokul mezunları oluştururken %1.5’inin ise okuryazar olmadığı görülmektedir. Keçi yetiştiricilerinin %97.5’ini ilkokul ve %2.5’ini lise mezunları oluşturmaktadır.

Arazi kullanımı bakımından koyunculuk işletmelerinin %66.0'sı kendi arazilerini kullanmakta, %17.5' i kendi arazisi ile birlikte kiraladığı arazileri de işlemekte, devlet arazisini kullanım oranı ise %2.6 düzeyinde kalmakta, %3.1'lik kesimdeki işletmelerin ise arazisi bulunmamaktadır. Keçicilik işletmelerinde ise %87.5'lik oranda kendi arazileri olup, %2.5'lik oranda ise hem kendi mülkiyetindeki hem de kiralık arazileri kullanmaktadırlar. %10'luk bir kesimin ise arazisi bulunmamaktadır. İşletmelerdeki hane halkı bakımından, koyunculuk işletmelerinde bir, iki, üç, dört ve dördün üzeri hane halkı sayısı sırasıyla; %8.2, %17, %38.7 ve %36.1'dir. Keçicilik işletmelerinde ise bu oranlar %10, %20, %45 ve %25'dir.

Burdur İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi koyunculuk işletmelerinde çobanın aileden olma durumu %97.4, ve keçicilik işletmelerinde bu oran %100'dür.

Çoban sayısı bakımında koyunculuk işletmelerinde çoban bulundurma oranları %85.1 oranında bir kişi, %12.4 oranında iki , %1.5 oranında üç, %0.5 oranında dört kişi tarafından yapıldığı, keçicilik işletmelerinde ise bu oranlar %92.5, %0.5 ve %2.5 olarak görülmektedir.

4.2. Yetiştiricilik Bilgileri ve Özellikleri

Yetiştiricilik bilgileri ve özellikleri Çizelge 4.2' de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Yetiştiricilik bilgileri ve özellikleri

		Koyunculuk		Keçicilik	
		N	%	N	%
Damızlık temini	Kendi işletmesinden	177	91.2	35	87.5
	Komşu işletmelerden	10	5.2	5	12.5
	Üretim çiftliklerinden	2	1.0	0	0
	Çevre pazarlardan	5	2.6	0	0
Hayvancılık yapma sebepleri	Ev ihtiyacı	25	12.9	20	50.0
	Alışkanlık	7	3.6	1	2.5
	Geçime katkı	37	19.1	11	27.5
	Başka geliri yok	125	64.4	8	20.0
Kayıt tutma	Evet	26	13.4	0	0
	Hayır	168	86.6	40	100.0
Başka hayvancılık faaliyetleri	Evet	91	46.9	22	55.0
	Hayır	103	53.1	18	45.0
Seminer ve kurs alma durumu	Evet	5	2.6	0	0
	Hayır	189	97.4	40	100.0
Organik hayvancılık konusunda bilgi	Evet	4	2.1	0	0
	Hayır	190	97.9	40	100.0

Çizelge 4.2'ye göre; Burdur ilindeki koyun yetiştiricilerinin %91.2'si damızlık hayvan ihtiyacını kendi işletmelerinden, %5.2'si komşu işletmelerden, %2.5'i pazarlardan, %1'i ise devlet üretim çiftliklerinden sağladığı görülmektedir. Keçicilik işletmelerinin %87.5'i kendi işletmelerinden, %12.5'i komşu işletmelerden damızlık materyal sağlarken, pazardan ve üretim çiftliklerinden damızlık materyal temin etmedikleri belirlenmiştir.

Koyunculuk işletmelerinin %86.6'sında ve keçicilik işletmelerinin % 100'ünde kayıt tutulmamaktadır.

Birlik üyesi işletmelerde küçükbaş hayvancılık dışında koyunculuk işletmelerinin %46.9'unda ve keçicilik işletmelerinin %55'inde başka hayvancılık faaliyeti yapılmaktadır.

Hayvancılık yapma sebepleri bakımından koyunculuk işletmelerinin %64.4'ünün başka bir geliri olmaması, keçicilik işletmelerinde ise %50'si ev ihtiyaçlarını

karşlamak veya kurbanlık olarak belli dönemlerde, yetiştiricilik yaptığı belirlenmiştir.

Koyunculuk yapanların %97.4'ü, keçicilik yapanların ise %100 hiçbir seminer veya kurs almamış, yine koyunculuk yapanların %97.9'u, keçicilik yapanların ise %100'ü organik hayvancılık konusunda bir bilgisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

4.3. İşletmelerin Yapısal Durumu ve Barınak Özellikleri

İşletmelerin bazı yapısal özelliklerine ilişkin sonuç Çizelge 4.3 ve Çizelge 4.4' de verilmiştir.

Çizelge 4.3. İşletmelerdeki Yetiştiricilerin Yaşları, Arazi Durumları, Hayvan Sayıları, Barınak Boyutları ve Beslenme Yerleri

		Koyunculuk				Keçicilik			
		N	Minimum	Maksimum	Ort.	N	Minimum	Maksimum	Ort.
İşletmeci yaşları		194	22	80	46.54	40	30	69	50.30
Arazi durumu (da)		183	1	200	39.17	36	8	160	40.31
Hayvan sayıları (Adet)	Anaç hayvan sayısı	194	8	450	112.77	40	30	300	119.73
	Koç/teke sayısı	192	1	20	2.95	33	1	4	1.97
	Dişi kuzu/oğlak sayısı	188	0	200	44.51	8	5	60	29.38
	Erkek kuzu/oğlak sayısı	183	0	170	43.13	9	5	250	49.44
	Erkek toklu/çebiç sayısı	28	0	45	5.93	6	12	60	27.50
	Dişi toklu/çebiç sayısı	67	0	120	16.70	5	10	65	34.00
Barınak boyutları (Metre)	En	190	4	50	9.71	40	5	50	10.35
	Boy	190	3	150	18.15	40	5	150	23.15
	Yükseklik	186	1	5	2.75	40	2	3	2.30
Beslenme yeri ve süreleri (ay)	Merada	150	3	12	7.27	40	4	12	8.90
	Yaylada	43	4	12	6.47	2	6	6	6.00
	Ağılda	191	3	12	5.00	33	2	6	3.39

Çizelge 4.3'e göre koyunculuk işletmelerinde yaş 22 ile 80 arasında, ortalama 46.74, keçicilik işletmelerinde ise 30 ile 69 arasında ortalama 50.30 olduğu görülmektedir.

Koyunculuk işletmelerin ortalama arazi varlığı 39.17dekar, keçicilik işletmelerinde arazi varlığı 40.31dekar, arazi büyüklükleri koyunculuk işletmelerinde 1-200 dekar, keçicilik işletmelerinde 8-160 dekar arasında değiştiği belirlenmiştir.

Koyunculuk işletmelerde ortalama 112.77 anaç hayvan bulunmakta ve maksimum 450 anaç hayvanı olan işletme büyüklüğüne kadar çıkabilmektedir. Koç sayısı işletme başına ortalama 2.95, ortalama dişi kuzu sayısı 44.51, erkek kuzu sayısı 43.13, erkek toklu sayısı 5.93, dişi toklu sayısı ise 16.70 olduğu görülmektedir.

Keçicilik işletmelerinde ortalama anaç hayvan sayısı 119.73 olup 300 başlık anaç sürü büyüklüğüne ulaşabildiği belirlenmiştir. Yine bu işletmelerde teke sayısı

ortalama 1.97, dişi oğlak sayısı 29.38, erkek oğlak sayısı 49.44, erkek çebiç sayısı 27.50, dişi çebiç sayısı ise 34.00 adet olduğu görölmüştür.

Koyunculuk işletmelerinde ağılların eni ortalama 9.71 m, boyu 18.15 m, yüksekliği 2.75 m, keçicilik işletmelerinde ise ağılların eni ortalama 10.35 m, boyu 23.15 m, yüksekliği ise 2.30 m olarak saptanmıştır.

Koyunculuk işletmelerindeki hayvanların ortalama 7.27 ay meradan faydalandığı, işletmenin bulunduğu yörede yaylası olan işletmelerde ortalama 6.47 ay yaylaya çıktığı, ortalama 5.00 ay ağılda besleme yapıldığı görölmüştür. Bu beş aylık süre kiş mevsiminin başladığı ve sıcaklıkların düştüğu ekim-kasım aylarında başlayıp, ilkbaharın başladığı ve sıcaklığın arttığı mart-nisan aylarına kadar devam ettiği belirlenmiştir.

Keçicilik işletmelerinde hayvanlar ortalama 8.90 ay merada beslendiği, yayla imkanları bulunan işletmelerde ise ortalama 6.00 ay yaylaya çıkıldığı, keçicilik işletmelerinde ağılda besleme süresinin ortalama 3.39 ay olduğu görölmektedir.

Çizelge 4.4. İşletmelerin ağıl özelliklerine ilişkin sonuçlar

		Koyunculuk		Keçicilik	
		N	%	N	%
Barnak tipi	Sundurma tipi açık ağıl	77	39.7	13	32.5
	Kapalı ağıl	103	53.0	26	65.0
	Diğer	14	7.3	1	2.5
Taban materyali	Beton	12	6.2	3	7.5
	Toprak	180	92.8	36	90.0
	Kaplama	2	1.0	1	2.5
Tavan materyali	Beton	13	6.7	6	15.0
	Toprak	19	9.8	11	27.5
	Kiremit	127	65.5	20	50.0
	Diğer	35	18.0	3	7.5
Duvar materyali	Tuğla	82	42.3	8	20.0
	Briket	33	17.0	12	30.0
	Kerpiç	18	9.3	4	10.0
	Taş	45	23.2	15	37.5
	Diğer	16	8.2	1	2.5
Kapı şekli	Tek kanatlı	152	78.3	31	77.5
	Çift kanatlı	37	19.1	7	17.5
	Sürgülü	4	2.1	2	5.0
	Akordeon	1	0.5	0	0
Ağılın bölmeleri	Var	146	75.2	28	70.0
	Yok	48	24.7	12	30.0
Ağılların havalandırılması	Yeterli	141	72.7	35	87.5
	Yetersiz	53	27.3	5	12.5
Ağılların ışık alma durumu	Yeterli	143	73.7	34	85.0
	Yetersiz	51	26.3	6	15.0

Çizelge 4.4'e göre koyunculuk işletmelerinin %53'ü kapalı ağıl, %39.7'si sundurma tipli açık ağıllarda, %7.3'ü evlerinin avlu tabir edilen kısımlarında ve büyükbaş hayvanlarla beraber yetiştiricilik yapmaktadırlar. Keçicilik işletmelerinde ise %65 oranında kapalı ağıl, %32.5 oranında sundurma tipi açık ağıl olduğu tespit edilmiştir.

%2.5 oranındaki işletmelerde ise koyun işletmelerinde olduğu gibi evlerin bir bölümünde avlu tabir edilen yerlerde keçicilik yapıldığı gözlenmiştir.

Çalışma yapılan koyunculuk işletmelerinin %91.8'inde zeminin topraktan oluştuğu, %6.2'sinin betondan ve %1'lik kesimdeki işletmelerin çeşitli kaplama materyali ile ağılların tabanını kapladığı tespit edilmiştir. Keçicilik işletmelerinde ise taban materyali %90 oranında toprak, %7.5 oranında beton, %2.5 oranında kaplama olduğu belirlenmiştir.

Koyunculuk işletmeleri tavan materyali olarak %65.5'i kiremit, %18'i alüminyum ve galvanizli sac materyal, %9.8'i toprak ve ağaç destekli materyal ile %6.7'si beton materyal kullanmıştır. Keçicilik işletmelerinin ise %50'si kiremit, %27.5'i toprak ve ağaç destekli materyal, %15'i beton materyal, %7.5'i ise diğer alüminyum ve galvanizli sacı, çatı materyal olarak kullandıkları belirlenmiştir.

Ankete katılan koyunculuk işletmelerindeki barınakların duvarları %42.3 oranında tuğladan, %23.2 oranında taştan, %17.0 oranında briketten, %9.3 oranında kerpiçten, %8.2 oranında ise diğer yapı malzemeleri ile yapıldığı, %2.1 oranındaki işletmede ise duvar yerine geçebilecek bir yapıya rastlanmamıştır. Keçicilik işletmelerinde ise duvarların %37.5' i taştan, %30' u briketken, %20'si tuğladan, %10'u kerpiçten ve %2.5' i ise diğer yapı malzemelerinden yapılmıştır.

Koyunculuk işletmelerinin %77.3'ünde tek kanatlı kapı, %19.1'inde çift kanatlı kapı, %2.1' inin sürgülü kapı, %0.5'inin ise akordeon kapı olduğu belirlenmiştir. Keçicilik işletmelerinin ise %77.5'inde tek kanatlı kapı, %17.5' inde çift kanatlı kapı, %5' inde ise sürgülü kapı olduğu tespit edilmiştir.

Koyunculuk işletmelerindeki ağıllarda gezinme alanı, yem deposu, kuzu büyütme alanı gibi yapılara işletmelerin %75.2'sinde rastlanmış, %24.7'sinde ise bu yapıların hiç birisine rastlanmamıştır. Keçicilik işletmelerinde ise %70 oranında bu bölmeler bulunurken %30 oranındaki işletmede bu bölmeler bulunmamaktadır.

Koyunculuk işletmelerinin %72.2'sinde havalandırma yeterli, %27.3'ünde ise yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Keçicilik işletmelerinin %87.5'inde havalandırma iyi olmasına karşılık %12.5' inde havalandırmanın yetersiz kaldığı belirlenmiştir.

Kapalı koyun ağıllarının %73.2'sinde doğal ışığın yeterli olduğu, %26.3'ünde ise yetersiz ışık olduğu belirlenmiştir. Keçicilik işletmelerinde ise %85'inde doğal ışık yeterli, %15'inde ise yetersiz olduğu görülmüştür.

4.4. Beslenme ve Yem Temini

İşletmelerde ağılda besleme ve yem teminine ilişkin elde edilen sonuçlar Çizelge 4.5’ de verilmiştir.

Çizelge 4.5. Beslenme ve yem temini

		Koyunculuk		Keçicilik	
		N	%	N	%
İşletmelerde verilen kaba yem çeşitleri	Saman	190	59.4	32	80.0
	Pancar posası	110	34.4	0	0
	Kuru ot	8	2.5	0	0
	Mısır silajı	7	2.2	0	0
	Yonca kuru otu	7	3.0	8	20.0
İşletmelerde verilen yoğun yem çeşitleri	Arpa	182	78.8	14	40.0
	Karma yem	39	16.9	9	25.7
	PTK	1	0.4	3	8.6
	Yulaf	2	0.9	2	5.7
	Kepek	5	1.6	0	0
Ek yemleme	Evet	49	25.3	3	7.5
	Hayır	145	74.7	37	92.5
Tuz ve mineral ilavesi	Evet	177	91.2	39	97.5
	Hayır	17	8.8	1	2.5
Yemliklerin durumu	Yoğun ve kaba yemler için ayrı yemlik var	29	14.9	1	2.5
	Yoğun ve kaba yemler için ayrı yemlik yok	165	85.1	39	97.5
Yem temini	İşletmenin kendisinden	163	53.3	22	84.6
	Yem fabrikalarından	132	43.1	4	15.4
	Çevre işletmelerden	11	3.6	0	0

Çizelge 4.5’ e göre Burdur İlindeki işletmelerin kaba yem olarak %59.4’ü saman, %34.4’ü pancar posası, %2.5’i kuru ot, %3’ü yonca kuru otu, %2.2’si mısır silajı kullandıkları, keçicilik işletmelerinde ise kaba yem olarak saman %80 ve %20 yonca kuru otu kullandıkları görülmektedir. Koyunculuk işletmelerinde yoğun yem olarak

işletmelerin %78.8'i arpa, %16.9'u karma yem, %0.9'u yulaf, %0.4' ü PTK, %1.6' sının ise kepek kullandığı belirlenmiştir. Keçicilik işletmelerinin ise %40'ı arpa, %25.7'si karma yem, , %8.6'sı PTK, %5.7'si yulafı yoğun yem kaynağı olarak kullandıkları belirlenmiştir.

Koyunculuk işletmelerinin %85.1'inde kesif ve kaba yem için ayrı yemlik bulundurulmadığı, %14.9'unda ise ayrı yemlik bulunduğu, keçicilik işletmelerinde ise %97.5'inde ayrı yemlik bulunmadığı, %2.5'inde ayrı yemlik bulunduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılan koyunculuk işletmelerinin %74.7'sinde ek yemleme yapılmadığı, %25.3'ünde ise ek yemleme yapıldığı, keçicilik işletmelerinde ise %92.5'inde ek yemleme yapılmadığı, %7.5'inde ek yemleme yapıldığı belirlenmiştir.

Koyunculuk işletmelerinde, işletmecilerin %91.2'si yemlere tuz ve mineral ilavesi yaptığı, %8.8'inin tuz ve mineral ilavesi yapmadığı, keçicilik işletmelerinde ise %97.5' inin tuz ve mineral ilavesi yaptığını, %2.5'inin ise yapmadıkları belirtmiştir.

Koyunculuk işletmelerinde yemi kendi işletmelerinden sağlayanların oranı %53.3, yem fabrikasından yem alanların oranı %43.1, çevre işletmelerden yem alanların oranı ise %3.6 olarak tespit edilmiştir. Keçicilik işletmelerinin ise %84.6'sı yemi kendi işletmesinden, %15.4'ü ise yem fabrikalarından temin ettiği tespit edilmiştir.

4.5. Sürü Yönetimi

Burdur İli işletmelerinde yapılan çalışmalarda sürü yönetimine ilişkin elde edilen sonuçlar Çizelge 4.6'da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Sürü yönetimi

		Koyunculuk		Keçicilik	
		N	%	N	%
Koç – teke katımı	Serbest aşım	193	99.5	40	100.0
	Sınıf aşımı	1	0.5	0	0
	Elde aşım	0	0	0	0
Koç-tekenin sürüde kalma süresi	Kızgınlık süresince	5	3.0	0	0
	Tüm yıl boyunca	189	97.0	40	100.0
Kuzu – oğlak büyütme yöntemi	Doğal büyütme	187	96.4	40	100.0
	Erken süten kesme	7	3.6	0	0
Süt sağım yöntemi	Elle sağım	194	100.0	40	100.0
	Makinele sağım	0	0	0	0
Sağımçı cinsiyeti	Erkek	0	0	1	2.5
	Kadın	194	100.0	39	97.5
Sütün değerlendirilmesi	Sağılıyor	14	7.2	2	5.0
	Kuzu-oğlak emiyor	121	62.4	28	70.0
	Her ikiside	59	30.4	10	25.0
Kırkım zamanı	Mayıs	23	11.9	0	0
	Haziran	148	76.3	9	22.5
	Haziran-temmuz	22	11.3	31	77.5
	Ağustos	1	0.5	0	0
Kırkımın nasıl yapıldığı	Makas ile	194	100.0	39	97.5
	Makine ile	0	0	1	2.5

Çizelge 4.6'ya göre koyunculuk işletmeleri koç katımında %99.5'i serbest aşım, %0.5'i sınıf aşımı, keçicilik işletmeleri teke katımında %100'ü serbest aşım uygulanmaktadır.

Koyunculuk işletmelerinin %97'sinde koç, keçicilik işletmelerinin %100'ünde tekeler yıl boyunca sürünün içinde kalmaktadır.

Koyunculuk işletmelerinden %62.4'ü sütü sadece kuzuların emişmesinde, %30.4'ü hem kuzular emişmesinde hem de işletme ihtiyaçları için süt, peynir ve yoğurt yapımında kullanılmak üzere, %7.2'sinde ise sütün satıldığı tespit edilmiştir. Keçicilik işletmelerinde süt, %70 oranında oğlakların emişmesinde, %25'inde hem

oğlaklar emişmesinde hem de işletme ihtiyaçları için süt, peynir ve yoğurt yapımında, %5'inde ise sütü sattığı tespit edilmiştir.

Koyunculuk ve keçicilik işletmelerinin %100'ünde elle sağım yapıldığı, süt sağım faaliyetinin ise, koyunculuk işletmelerinde %100, keçicilik işletmelerinde %97.5 oranında kadınlar tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür.

Koyunculuk işletmelerinde kuzuları büyütme yöntemi olarak %96.4'ü doğal büyütme ve %3.6'sı erken süttten kesme, keçicilik işletmelerinde %100'ü doğal büyütme uyguladıkları tespit edilmiştir.

Koyunculuk işletmelerinin %75.3'ü haziran ayında, %11.9'u mayıs ayında, %1.3'ü haziran-temmuz aylarında, %0.5'i ağustos ayında kırım yaptığı, keçicilik işletmelerinin %77.5'i haziran-temmuz aylarında, %22.5'inin haziran ayında kırım yaptıkları tespit edilmiştir.

Ankete katılan koyunculuk işletmelerinin %99'u kırımını makasla, keçicilik işletmelerinde %97.5'i kırımını makasla yaptığı gözlenmiştir.

4.6. Sağlık ve Koruma

Burdur ilindeki sağlık ve korumaya yönelik uygulamalar Çizelge 4.7'de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Sağlık ve koruma

		Koyunculuk		Keçicilik	
		N	%	N	%
Aşı uygulaması	Kendim	11	5.7	3	7.5
	Veteriner hekim	183	94.3	37	92.5
Veteriner hekim kontrolü	Evet	29	14.9	2	5.0
	Hayır	165	85.1	38	95.0
İlaç danışma	Serbest veteriner hekime	116	59.8	33	82.5
	Tarım il-ilçe müdürlüklerine	74	38.1	6	15.0
	Köyden birilerine	2	1.0	1	2.5
	Danışmam	2	1.0	0	0
Dezenfeksiyon	Evet	41	21.1	15	37.5
	Hayır	153	78.9	25	62.5
Aşı yaptırma durumu	Evet	192	99.0	40	100.0
	Hayır	2	1.0	0	0
Aşılama planı	Rasgele	31	16.0	2	5.0
	Programa göre	163	84.0	38	95.0
Yaptırılan aşılar	Enterotoksemi	38	16.7	26	32.2
	Çiçek	14	6.1	4	4.9
	Şap	22	9.6	18	22.2
	Brucella	6	2.6	22	27.2
	Hepsi	148	64.9	11	13.6
Görülen hastalıklar	Dış parazitler	33	15.9	12	31.6
	Solunum yolu hastalıkları	24	11.5	1	2.6
	Enterotoksemi	54	26.0	4	10.5
	Çiçek	55	26.4	11	28.9
	Diğer	42	20.2	10	26.3

Çizelge 4.7'ye göre koyunculuk işletmelerinin %99.0'u koruyucu aşılama yaptırdığı, keçicilik işletmelerinde ise %100 oranından koruyucu aşılamaların yapıldığı tespit edilmiştir.

Koyunculuk işletmelerinin %84'ü aşıları programa göre, %16'sı rastgele veya bir hastalık çıkışı olduğunda, keçicilik işletmelerinin %95.0'i programa göre, %5.0'i ise rastgele veya bir hastalık çıkışı olduğunda aşılama yaptırmaktadırlar.

Koyunculuk işletmelerinin %94.3'ü aşılama veteriner hekimlere yaptırdığı, %5.7'sinin ise aşıları kendilerini yaptığı, keçicilik işletmelerinin %92.5'inin aşıları veteriner hekimlere yaptırdığı, %7.5'inin ise aşıları kendilerinin yaptığı tespit edilmiştir.

Koyunculuk işletmecilerinin %59.8'i bir ilaç kullanacağı zaman bir serbest veteriner hekimden, %38.1'i tarım il veya ilçe müdürlüklerinden, %1.0'inin köydeki başka işletme sahiplerinden, bilgi aldığı belirlenmiştir. Keçicilik işletmelerinin %82.5'i veteriner hekime, %15.0'i tarım il ve ilçe müdürlüğüne, %2.5'i ise köydeki diğer işletme sahiplerinden bilgi aldığı görülmüştür.

Koyunculuk işletmelerinin %78.9'unda dezenfeksiyon yapılmadığı, %21.1'inde ise koruyucu amaçlı olarak dezenfeksiyon yapıldığı, keçicilik işletmelerinin %62.5'inde dezenfeksiyon yapılmadığı, %37.5'inde dezenfeksiyon yapıldığı tespit edilmiştir.

Koyunculuk işletmelerinde koruyucu aşılardan hepsini yaptıran işletmelerin oranının %64.9 olarak tespit edilmiştir. Bu işletmelerden %16.7'si sadece enterotoksemi, %9.6'sı sadece şap, %6.1'i sadece çiçek, %2.6'sı ise sadece brucella aşılarını yaptırdığı, keçicilik işletmelerinde koruyucu aşılardan hepsini yaptıran işletmelerin oranı %13.6 olarak tespit edilmiş, bu işletmelerden %32.1'i sadece enterotoksemi aşısını, %27.2'si sadece brucella aşısını, %22.2'si sadece şap aşısını, %4.9'u ise sadece çiçek aşısını yaptırdığı tespit edilmiştir.

Koyunculuk işletmelerinin %26.4'ünde çiçek hastalığı, %26.0'sında enterotoksemi, %15.9'unda dış parazitlere bağlı hastalıklar, %11.5'inde solunum yolu hastalıkları görüldüğü, %20.2'sinde ise şap, brucella, ayak hastalıkları, boyun urları, ektima, mavi dil, agalaksi hastalıklarının en az birisine rastlandığı belirtilmiştir.

Keçicilik işletmelerinin %31.6'sında dış parazit hastalıkları, %28.9'unda çiçek hastalığı, %10.5'inde enterotoksemi, %2.6'sında solunum yolu hastalıkları görüldüğü, %26.3'ünde şap, brucella, ayak hastalıkları, boyun urları, ektima, mavi dil, agalaksi hastalıklarının en az birine rastlandığı belirtilmiştir.

4.7. İşletmelerde Bulunan Küçükbaş Hayvan Irkları

Çizelge 4.8. İşletmelerde bulunan küçükbaş hayvan ırkları

	Hayvan Irkları	N	Oran (%)
Koyunculuk işletmelerinde	Sakız	250	30,8
	Merinos	370	45,6
	Sakız melezi	123	15,2
	Merinos melezi	9	1,1
	Mor karaman	2	,2
	İvesi melezi	54	6,7
	Kıvırcık	3	,4
	TOPLAM	811	100,0
Keçicilik işletmelerinde	Kıl keçisi		100,0
	TOPLAM		100,0

Çizelge 4.8'e göre Burdur İlindeki koyunculuk işletmelerde bulunan hayvanların ırkları verilmiştir. Buna göre bu işletmelerde %45.6'sının merinos, % 30'unun sakız, %15.2'sinin sakız melezleri, %6.7'sinin ivesi melezleri, % 1.1'inin merinos melezleri, % 0.4'ünün kıvırcık, % 0.2'sinin mor karaman ırkı koyun yetiştiriciliği, keçicilik işletmelerinde ise %100 oranında kıl keçisi yetiştiriciliği yapıldığı tespit edilmiştir.

4.8. İşletmelerin Bazı Verim Özellikleri

Burdur İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi işletmelerin bazı verim özelliklerine ilişkin sonuçlar Çizelge 4.9'da verilmiştir.

Çizelge 4.9. İşletmelerin bazı verim özellikleri

		Koyunculuk				Keçicilik			
		N	Minimum	Maksimum	Ort.	N	Minimum	Maksimum	Ort.
Yapağı/kıl verimi (kg/baş)		189	0.5	5.0	1.824	40	0.1	0.5	0.220
Süt verimi (lt/gün/baş)		82	0.2	1.0	0.448	12	0.2	1.0	0.333
Döl verimi	Koç(teke) altı koyun (keçi)	192	18	450	115.79	40	20	300	119.23
	Gebe	192	18	420	104.35	39	30	280	112.18
	Kısır	153	0	60	11.77	27	2	60	12.74
	İkiz	183	1	120	26.28	18	2	20	6.22
Kızgınlık dağılımı	En yoğun	194	Haziran	Eylül	Ağustos	40	Ekim	Ekim	Ekim
	Kızgınlık başlama	194	Mayıs	Ekim	Temmuz	40	Eylül	Eylül	Eylül
	Kızgınlık bitiş	194	Ağustos	Kasım	Eylül	40	Kasım	Kasım	Kasım
Kuzulama dağılımı	En yoğun	194	Ocak	Aralık	Şubat	40	Mart	Mart	Mart
	Kuzulama başlama	194	Ocak	Aralık	Aralık	40	Şubat	Şubat	Şubat
	Kuzulama bitiş	194	Ocak	Aralık	Şubat	40	Nisan	Nisan	Nisan
Emişme süresi (ay)		192	2	8	4.83	39	2	4	2.69

Çizelge 4.9 incelendiğinde, koyunculuk işletmelerinde yapağı verimi 0.5-5 kg arasında değiştiği, ortalama 1.824 kg olduğu, keçicilik işletmelerinde kıl veriminin 0.1-0.5 kg arasında değiştiği, ortalama verimin 0.220 kg olduğu görülmektedir.

Koyunculuk işletmelerinde koyun başına günlük süt verimi ortalama 0.448 L, keçicilik ortalama 0.333 L olduğu saptanmıştır.

Koyunculuk işletmelerinde ortalama koç altı koyun ortalama 115.79, gebe hayvan sayısı 104.35, kısır hayvan sayısı 11.77, ve ikiz doğuran hayvan sayısı 26.28 adettir.

Keçicilik işletmelerinde ise ortalama teke altı keçi sayısı 119.23, gebe keçi sayısı 112.18, kısır keçi sayısı 12.74, ikiz doğuran keçi sayısı 6.22 adet olduğu saptanmıştır.

Koyunculuk işletmelerde kızgınlığın mayıs ayında başladığı ve kasım ayına kadar kızgınlık görüldüğü, kızgınlığın en yoğun görüldüğü ayın ağustos ayı olduğu, keçicilik işletmelerinde kızgınlığın eylül ayında başladığı kasım ayına kadar devam

ettiği, kızgınlığın ortalama olarak ekim ayında en yoğun bir şekilde olduğu gör÷lmektedir.

Koyunculuk işletmelerinde emişme süresi 2 - 8 ay ve keçicilik işletmelerinde 2 - 4 ay arasındadır.

Çizelge 4.10. Burdur ili damızlık koyun ve keçi yetiştiricileri birliği üyesi işletmelerin gebelik, kısırılık ve ikizlik oranları (%)

	Koyunculuk işletmelerinde	Keçicilik işletmelerinde
Gebelik oranı	91.57	81.58
Kısırılık oranı	7.72	10.17
İkizlik oranı	27.36	6.07
Kuzu ölüm oranı	7.57	10.73

Çizelge 4.10'a göre koyunculuk işletmelerinde gebelik oranının %91.57, kısırılık oranının %7.72, ikizlik oranının %27.36 olduğu, keçicilik işletmelerinde ise gebelik oranının %81.58, kısırılık oranının %10.17, ikizlik oranının %6.07, kuzu ölüm oranı koyunculuk işletmelerinde %7.57, keçicilik işletmelerinde %10.73 olarak hesaplanmıştır.

4.9. İşletmelerin Genel Sorunları ve Beklentileri

İşletmelerin genel sorunları ve beklentilerine ilişkin sonuçlar Çizelge 4.11’de verilmiştir.

Çizelge 4.11. İşletmelerin genel sorunları ve beklentileri

		Koyunculuk		Keçicilik	
		N	%	N	%
Yetiştirici birliğinden beklentiler	Uygun fiyata girdi temini	15	7,7	0	0
	Sağlık koruma önlemleri	2	1,0	0	0
	Ürünlerin iyi fiyata pazarlanması	25	12,9	2	5,0
	Hepsi	152	78,4	38	95,0
Yetkililerden beklentiler	Pazar sorunu çözümü	133	51,4	34	45,3
	Kredi sorununu çözümü	38	14,7	17	22,7
	Sağlık sorunlarının çözümü	26	10,0	12	16,0
	Damızlık hayvan sorununun çözülmesi	20	7,7	8	10,7
	Beklentim yok	3	1,2	3	4,0
	Mera sorununu çözülmesi	39	15,1	1	1,3
İşletme sorunları	Pazar sorunu	115	39,1	29	38,7
	Kredi sorunu	27	9,2	14	18,7
	Eğitim sağlık	20	6,8	6	8,0
	Yüksek yem fiyatı	68	23,1	21	28,0
	Mera sorunu	64	21,8	5	6,7
Hayvancılık yapma memnuniyeti	Evet	124	63,9	25	62,5
	Hayır	70	36,1	15	37,5
Kapasite artırmak	Evet	84	43,3	23	57,5
	Hayır	110	56,7	17	42,5

Çizelge 4.11’e göre koyunculuk işletmecilerinin %63.9’unun ve keçicilik işletmecilerinin de %62.5’inin yaptıkları işten memnun oldukları, %43.3’ü kapasiteyi artırmayı düşündüklerini, keçicilik işletmelerinin de %57.5’inin kapasiteyi artırmayı düşündükleri tespit edilmiştir.

Koyunculuk işletmelerinin öncelikli olarak %39.1'i pazar sorununun olduğunu, %23.1'i yem fiyatının yüksekliğinden, %21.8'i mera alanlarının olmayışından, %9.2'si kredi sorunundan, %6.8'i eğitim ve sağlık sorunları olduğunu ifade etmişlerdir.

Keçicilik işletmelerinin %38.7'si pazar sorunu olduğunu, %28'i yem fiyatlarının yüksek olduğunu, %8'i eğitim sağlık sorunu olduğunu, %6.7'sinin mera sorunu olduğunu belirtmişlerdir.

Koyunculuk işletmelerin %51.4'ü pazar sorununun, %15.1'i mera sorununun, %14.7'si kredi sorununun, %10'unun sağlık sorununu, %7.7'lik kesim ise damızlık hayvan sorununun çözülmesini istemektedirler. Keçicilik işletmelerinde de benzer şekilde %51.4'ü pazar sorununu, %22.7'si kredi sorununu, %16'sı sağlık sorunu, %10.7'si ise damızlık hayvan sorununun çözülmesini beklemektedirler.

Koyunculuk işletmelerinin %78.4'ü ve keçicilik işletmelerinin %95'i yetiştirici birliğinden, uygun fiyata yem temin edilmesini, gerekli sağlık koruma önlemlerinin alınmasını, yetiştirilen ürünlerin uygun fiyata pazarlanması istediklerini bildirmişlerdir.

5. TARTIŞMA

Burdur İli Damızlık Koyun Ve Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi İşletmelerde yapılan çalışmada ilgili işletmelerin genel özellikleri, verim durumları, sağlık ve koruma şartları değerlendirilmiştir.

Yapılan anket çalışması sonucunda koyun ve keçi yetiştiriciliği yapan işletmelerin genel özellikleri bakımından elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde (Çizelge 4.1) işletmecilerin eğitim durumları bakımından önemli bir kısmının (%90.2) ile ilkokul mezunu oldukları, çok düşük düzeyde de (%1.5) okuryazar bulunmadığı saptanmıştır. Benzer şekilde Koyuncu vd. (2006)'de Çanakkale İlinde yapmış oldukları çalışmada yetiştiricilerin %65'i ilkokul, %10'u ortaokul, %25'nin ise lise mezunu olduğu belirtmektedirler. İlde bu yetiştiricilik kolunda uğraşanların düşük düzeyde de olsa okuryazar olmamaları dikkat çekicidir.

Yapılan çalışma sonucunda keçicilik işletmelerinin arazi varlıklarının %87.5'ini kendi arazisi, %2.5'inin kira ve kendi arazisi ve arazisi olmayan işletmelerin %10 olduğu belirlenmiştir. Ortalama arazi büyüklüğü 40.31 da olarak tespit edilmiştir. Arazi büyüklüğü 8 da ile 160 da arasında değişmektedir. Elde edilen bu sonuçlar; Soysal vd. (2005)'nin ve Kaymakçı vd. (1995)'nin yaptıkları çalışmalar ile uyum göstermektedir.

Diğer yandan Aktürk vd. (2005)'nin Çanakkale ilinde yaptıkları çalışmada işletmelerin ortalama arazi varlığını Burdur İlinde elde edilen sonuçlardan farklılık göstermektedir. Bunun en önemli sebebi işlenebilir arazilerin il genelinde az olmasından kaynaklanmaktadır.

Burdur İlindeki koyunculuk işletmelerinde hane halkı sayısı ağırlıklı olarak üç kişiden (%38.7) oluştuğu, keçicilik işletmelerinde de benzer şekilde üç kişiden (%45) oluştuğu ortaya koyulmuştur. Kaymakçı vd. (1995)'nin Batı Anadolu ve Trakya Bölgelerinde hane halkı sayısını 4-8 arası değiştiğini, Kırk (2004) Van İlinde ortalama hane halkı sayısının 8.4 olduğunu belirtmektedirler. Burdur'da ise işletme başına düşen hane halkı sayısının daha az olduğu görülmektedir.

Hem koyunculuk hem de keçicilik işletmelerinde sürünün büyük bir oranda (%85.6) ve (%92.5) bir kişi tarafından idare edildiği tespit edilmiştir. Çobanlık, koyunculuk işletmelerinde %97.4 oranında ve keçicilik işletmelerinde %100 oranında aileden

gelen bir kiři tarafından yapılmaktadır. Soysal vd. (2005)'nin Edirne İlinde kećicilik işletmelerinde yaptığı çalışmada çobanların %80'inin aileden olduğunu, %20'sinin aile dışından sağlandığını tespit etmişlerdir. Benzer bir şekilde Kaymakçı vd. (1995)'nin Batı Anadolu ve Trakya Bölgelerinde yaptıkları çalışmada çobanın aileden olma oranını oldukça yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Buna karşılık Dellal vd. (2002) GAP Bölgesinde Diyarbakır, şanlıurfa, Gaziantep ve Adıyaman illerinde yaptıkları araştırmada oban sayısını ortalama 1.5 olarak belirlemişlerdir.

Koyunculuk işletmelerinin %91.2'sinde ve kećicilik işletmelerinin %87.5'inde damızlık ihtiyaçlarını kendi işletmelerinden temin ettikleri saptanmıştır. Elde edilen bu sonuçlar; Dellal vd. (2002), Soysal vd. (2005) ve Koyuncu vd. (2005)'nin yaptıkları çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Burdur İline yapılan bu çalışmada koyunculuk işletmelerinin %64.4'ünün tek geçim kaynağının koyunculuk olduğu ve başka bir geçim kaynağı olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, Dellal vd. (2002) GAP Bölgesinde Diyarbakır, şanlıurfa, Gaziantep ve Adıyaman illerinde yaptıkları araştırmada koyun ve keçi işletmelerin %84.9'unun tek geçim kaynağının bu üretim kolu olduğunu belirttikleri çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada koyunculuk ve kećicilik işletmelerinin büyük oranda kayıt tutmadığı belirlenmiştir. Koyunculuk işletmelerinin %86.6'sı, kećicilik işletmelerinin de %100'ünün kayıt tutmadığı belirlenmiştir. Benzer şekilde Tl vd. (2007)'nin Biga'daki koyunculuk işletmelerinde yaptıkları çalışmada işletmelerin herhangi bir verim kaydı tutmadıkları, %56'sının sadece koyunları ayırt etmek için amacıyla işaretleme yaptıkları belirlemişlerdir. Bu alışma, Burdur ilinde yapılan çalışma bulgularıyla benzerlikler göstermektedir.

Burdur ilindeki koyunculuk işletmelerinin %46.9'unda, kećicilik işletmelerinin %55.0'inde kkbaş hayvancılık dışında başka hayvancılık faaliyetlerinin yapıldığı belirlenmiştir. Dellal vd. (2002)'nin çalışmalarında da benzer sonuçları bulmuşlardır. Barınak bakımından koyunculuk işletmelerinin %53.0'ünün ve kećicilik işletmelerinin %65.0'inin barınak tipinin kapalı ağıl şeklinde olduğu ve bu sonuçlar Dellal vd. (2002), Koyuncu vd. (2006) ve Tl vd. (2007)'nin yaptıkları çalışmalar ile uyumludur.

Hem koyunculuk hem de keçicilik işletmelerinde mera ve orman içi otlamalara ek olarak kaba yem kaynağı olarak koyunculuk işletmelerinde %59.4 ve keçicilik işletmelerinin %100 oranında saman kullanılmaktadır. Temel yoğun yem kaynağı olarak koyunculuk işletmelerinin %78.8'i, keçicilik işletmelerinin %40.0'ı arpa kullanılmaktadır. Soysal vd. (2005)'nin Edirne ilinde keçicilik işletmelerinde yaptıkları çalışmada keçi beslemede mera, anız ve orman altı otlarını kullananların oranını %65, anız ve orman altı otlarını kullananların oranını ise %15 olarak bulmuşlardır. Ayrıca hayvanlara buğday, arpa, saman ve besi yemi verenlerin oranını ise %20 olarak belirlemişlerdir. Benzer şekilde Dellal vd. (2002)'nin GAP Bölgesinde yaptıkları çalışmada işletmelerin %100'ünün otlatma dışında yem kaynağı olarak tane yemler ve saman kullandıklarını, %61'inin ise karma yemden yararlandığını belirtmektedirler. Keskin (1996)' in Hatay Bölgesindeki Süt Keçiciliği işletmelerinde yaptığı benzer bir çalışmada işletmelerin kış aylarında hayvanlara çığit, çığit küspesi, kepek, arpa, buğday gibi yemlerden birini veya birkaç tanesinin karışımından verdiklerini bildirmiştir. Koyuncu vd. (2006)'nin Çanakkale İlinde yaptıkları araştırmada yetiştiricilerin fiğ, yonca, arpa, buğday, yulaf, çavdar yetiştirdiklerini belirlemişlerdir. İşletmelerde hayvanların ve yem kaynaklarının durumuna göre farklı kaba ve yoğun yemlerin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Koyunculuk işletmelerinin %74.7'si ve keçicilik işletmelerinin %92.5'i ek yemleme (flashing) yapılmamaktadır. Bu bulgular Dellal vd. (2002)'nin, Tölü vd. (2007)'nin ve Koyuncu vd.(2006)'nin bulguları ile uyum göstermektedir.

Koyunculuk işletmelerinin %91.2'sinin, keçicilik işletmelerinin %97.5'inin ağıllarda sürekli olarak tuz ve mineral madde (yalama taşı) bulundurdukları tespit edilmiştir. Benzer şekilde Koyuncu vd. (2006)'nin Çanakkale İlindeki keçicilik işletmelerinde yaptıkları çalışmada keçi barınaklarının %47.3'ünde, oğlak büyütme bölmelerinin ise %36.8'inde sürekli yalama taşı bulunduğunu belirlemişlerdir. Burdur ilinde yetiştiricilerin bu konuda daha bilinçli oldukları görülmektedir.

Yapılan çalışmada koç-teke katımının %100'e yakın bir oranda serbest aşım şeklinde olduğu, yine koç ve tekelerin %100 oranında yıl boyunca sürüde kaldıkları tespit edilmiştir. Benzer şekilde Dellal vd. (2002), Kırk (2004), Sosyal vd. (2005), Tozlu ve Olfaz (2007) ve Tölü vd. (2007)'nin de yaptıkları çalışmada yetiştiricilerin sürüleri tamamen serbest aşım yöntemi uyguladıklarını, koç ve tekelerin sürekli sürü içinde

kaldıklarını belirlemişlerdir. Bu çalışmalar Burdur İlinde yapılan çalışmayı destekler niteliktedir.

İşletmelerdeki sağım işlerinin tamamını kadınların yaptıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde Dellal vd. (2002)'nin yaptıkları çalışmada da işletmelerin tamamında sağım işleminin kadınlar tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Bu veriler yapılan çalışma ile uyum göstermektedir.

Koyunculuk işletmelerinin %62.4'ü elde ettikleri sütü kuzulara emzirmekte, keçicilik işletmelerinde ise %70'i benzer şekilde oğlaklara emzirerek değerlendirdiği belirlenmiştir. Bunun dışında sütün işletmede tüketilmesi ve satışı da söz konusudur. Koyuncu vd. (2005)'nin Güney Marmara Bölgesinde keçicilik işletmelerinde sütün pazarlama şeklini incelediklerinde; sütün bir kısmının işletme içinde içme sütü ihtiyacını karşılamak ve peynir yoğurt yapmak için kullandıklarını, kalan kısmını da mandıralara verdiklerini, Tölü vd. (2007)'nin yaptıkları çalışmada yetiştiricilerin hayvanları sağdıkları ve sağmayan işletmelerinde bulunduğunu, Kırk (2004)'in yaptığı çalışmada da küçükbaş hayvanların tamamının sağıldığı belirlenmiştir. Burdur ilinde sütün büyük oranda kuzu ve oğlaklara içirildiği, geriye kalanının işletme ihtiyacını karşılamak için değerlendirildiği, belirgin bir süt satışının olmadığı saptanmıştır.

İşletmelerde kırım işlerinin genel olarak haziran ve temmuz aylarında yapıldığı belirlenmiştir. Dellal vd. (2002) ise GAP Bölgesinde koyunların mayıs ayında (%51), keçilerin ise haziran (%52) ayında kırıldıklarını, Tölü vd. (2007)'nin Biga'da yaptıkları çalışmada kırımın mayıs-eylül ayları arasında geniş bir zamana yayıldığını, Sosyal vd.(2005) ise yoğun kırımların haziran ayında olduğunu belirtmektedirler.

Yapılan çalışmada işletmelerin en az bir çeşit koruyucu aşılamaya yaptırdıkları, Koyunculuk işletmelerinde enterotoksemi, çiçek, şap, brucella aşılarının hepsini yaptıranların oranı %64.9, sadece enterotoksemi yaptıranların oranı %16.7, keçicilik işletmelerinde aşılardan hepsini yaptıranların oranı %13.6, enterotoksemi yaptıranların oranı %32.2 olarak tespit edilmiştir. Koyunculuk işletmelerinin %94.3'ünün ve keçicilik işletmelerinin %92.5'inin aşı uygulamasını veteriner hekimlere yaptırdıkları, koyunculuk işletmelerinin %85.1'inin ve keçicilik işletmelerinin %95'inin sürekli olarak bir veteriner hekimle çalışmadıkları, sadece aşılamaya ve

hastalık çıkışı olduğunda veteriner hekime başvurdukları belirlenmiştir. Koyunculuk işletmeleri herhangi bir sebeple ilaç kullanacakları zaman %59.8'i veteriner hekimlere, %38.1'i ise tarım il ve ilçe müdürlüklerine, keçicilik işletmeleri ise %82.5'i veteriner hekimlere, %15'i ise tarım il ve ilçe müdürlüklerine başvurdukları belirlenmiştir. Benzer şekilde Tölü vd. (2007)'nin Biga'da yaptıkları çalışmada işletmelerin %73'ünün bir veteriner hekimden yardım aldıklarını, koyun yetiştiricilerinin tamamına yakınının enterotoksemi aşısı yaptırdığını, %50'sinin ise agalaksi ve şap aşılarını yaptırdığını belirlemişler, işletmelerde herhangi bir hastalık çıktığında işletmecilerin %47'sinin ellerinde olan ilaçları kullandıklarını tespit etmişlerdir. Aynı şekilde Koyuncu vd.(2006)'nin Çanakkale İlinde yaptıkları çalışmada işletmelerin %84.2'sinin yılda en az bir defa koruyucu aşılama yaptırdıklarını, %79'unun ise işletmede bir sorun olduğunda veteriner hekim çağırduklarını tespit etmişlerdir. Yine Dellal vd. (2002)'nin GAP Bölgesinde yaptıkları çalışmada işletmelerin tamamının (%100) hayvanlara koruyucu aşılama yaptırdıklarını, bu işletmelerden %61.8'inin aşuları veteriner hekimlere yaptırdıklarını belirlemiş, işletmelerin %65.7'si sürü sağlığını korumak için tarım il ve ilçe müdürlüklerinde bilgi aldıklarını belirlemişlerdir. Diğer bölgelerdeki sağlık koruma uygulama sonuçları dikkate alındığında araştırmanın yapıldığı ilde aşı uygulamaları ve bilinçlenmenin iyi düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

Yapılan çalışmada koyunculuk işletmelerinde en çok çiçek hastalığının görüldüğü (%26.4), keçicilik işletmelerinde en çok dış parazitlerin (%31.6) sorun olduğu belirlenmiştir. Koyuncu vd.(2006)'nin Çanakkale İlinde keçicilik işletmelerinde yaptıkları çalışmada oğlaklarda en sık görülen sağlık probleminin (%68.4) dış parazitler olduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde Tölü vd. (2007)'nin Biga'da yaptıkları çalışmada yetiştiricilerin büyük bir kısmının agalaksi, enterotoksemi ve mastitis hastalıklarında şikayetçi olduklarını belirlemişlerdir. Bu çalışmalarda görülen hastalıklar ile Burdur ilinde yapılan çalışmada tespit edilen hastalıklar benzerlik göstermektedir.

Burdur ilinde yapılan çalışmada koyunculuk işletmelerinde yaş 22 ile 80 arasında değişmekte olup ortalaması 46.74, keçicilik işletmelerinde yaş 30 ile 69 arasında değişmekle birlikte ortalama 50.30 olarak bulunmuştur. Bu sonuç Koyuncu vd. (2006)'nin Çanakkale İlinde yaptıkları çalışmada işletmecilerin yaşlarını 34 ile 70

arasında değişiyor olarak bulmuşlardır. Bu sonuç yapılan çalışma ile uyum göstermektedir.

Burdur İlindeki koyunculuk işletmelerinde anaç hayvan sayısı 8 ile 450 baş arasında ortalama 112.77 baş, keçicilik işletmelerinde ise 30 ile 300 baş arası ortalama 119.73 baş olarak tespit edilmiştir. Kaymak vd. (1995)'nin Batı Anadolu'da yaptıkları çalışmada koyunculuk işletmelerinin anaç koyun varlığını 50-120 baş olarak bulmuşlardır. Koyuncu vd. (2006)'nin Çanakkale ilinde yaptıkları çalışmada anaç sürü büyüklüğünü 6 ile 115 baş arasında bulmuşlardır. Aktürk vd. (2005)'nin Çanakkale'de yaptığı benzer bir çalışmada ortalama hayvan sayısını 124.20 olarak bulmuşlardır. Bu alışmalarda Burdur ilinde yapılan çalışmaları destekler niteliktedir.

Yapılan çalışmada koyunculuk işletmelerinde merada bulunma süresi yıl içinde ortalama 7.27 ay, ağılda besleme süresi ise 5 ay olarak bulunmuştur. Keçicilik işletmelerinde merada bulunma süresi 8.90 ay, ağılda beslenme süresi ise 3.39 ay olarak tespit edilmiştir. Kırk (2004)'ın Van İline yaptığı çalışmada koyun ve keçi sürülerine aralık, ocak, şubat ve mart aylarında ağılda elden besleme yapıldığını belirlemiştir. Aktürk vd. (2004)'nin Çanakkale'de yaptıkları çalışmada işletmelerin süt keçilerini 7 ay meraya çıkardıklarını belirlemişlerdir. Aynı biçimde Soysal vd. (2005)'nin Edirne ilinde yaptıkları çalışmada yetiştiricilerin 12 ay boyunca hayvanlarını meraya çıkardıklarını tespit etmişlerdir. Dellal vd.(2002)'nin GAP Bölgesinde yaptıkları çalışmada işletmelerin çoğunun (%65.8) haziran ayında yaylaya çıktıklarını ve ekim ayında (%50) döndüklerini, ortalama 5 ay yaylada kaldıklarını belirlemişlerdir.

Burdur İlinde yapılan çalışmada koyunculuk işletmelerindeki hayvanların ırkları; %45.6 merinos, %30.8sakız, %15.2 sakız melezleri, %6.7'sinin ise ivesi melezlerinden oluştuğu, keçicilik işletmelerindeki hayvanların hepsinin (%100) kıl keisinden oluştuğu tespit edilmiştir. Koyuncu ve etin (1998)'in Marmara Bölgesinde yaptıkları araştırmada yetiştirilen ırkları; %61.9 kıvrıcık, %15 dağlıç, %12.8 merinos, %10.3'n ise diğer ırklar ve melezlerinden oluştuğunu belirlemişlerdir. Tozlu ve Olfaz (2007), Karadeniz Bölgesindeki Keçicilik işletmeleri hakkında yaptığı derlemede sürülerin önemli bir kısmının kıl keilerinden oluştuğunu bildirmiştir. Benzer şekilde Koyuncu vd. (2005)'nin Güney Marmara'da yaptıkları

çalışmada Bursa ilinde ağırlıklı olarak kıl keçisi yetiştirildiğini belirlemişlerdir. Dellal vd.(2002)'nin GAP Bölgesinde yaptıkları çalışmada en yoğun yetiştirilen koyun ırkının ivesi (%88) olduğunu tespit etmişlerdir. Koyun ırkları bölgelere göre farklılık gösterdiği anlaşılmakla birlikte, keçi ırkı bakımından hakim ırkın kıl keçisi olduğu anlaşılmaktadır.

Burdur İlindeki koyunculuk işletmelerinde ortalama yapağı verimi 1.82 kg/baş, süt verimi ise günlük ortalama 0.440 lt/baş, keçicilik işletmelerinde kıl verimi ortalama 0.220 kg/baş, süt verimi günlük ortalama 0.333 lt/baş olarak tespit edilmiştir. Gerek koyunlarda gerekse keçilerde 5-7 aylık bir laktasyon dönemi dikkate alındığında koyunların süt verimini 66-92kg, keçilerin 50-70 kg arasında olduğu söylenebilir. Koyun ve keçilerde elde edilen bu süt verim değerleri Keskin (1996), Aktürk vd. (2004), Kırk (2004), Soysal vd. (2005) ile benzerlik göstermektedir.

Yapılan çalışmada koyunculuk işletmelerinde kuzuların emişme süresi ortalama 4.83ay, keçicilik işletmelerinde oğlakların emişme süresi 2.69 ay olarak belirlenmiştir. Koyuncu vd. (2005)'nin Güney Marmara Bölgesinde yaptıkları araştırmada keçicilik işletmelerin büyük çoğunluğunun 60-90 gün sonunda oğlakları süttten kestiklerini belirlemişlerdir. Dellal vd. (2002)'nin GAP Bölgesinde yaptıkları çalışmada kuzuları ortalama 3.2 ay, oğlakları ise 3.3 aylık yaşta süttten kestiklerini belirlemişlerdir. Tölu vd. (2007)'nin Biga'da yaptıkları çalışmada yetiştiricilerin büyük bir kısmının kuzuları 60 günden önce süttten kesmediği, süttten kesim yaşı olarak 90 günlük yaşın tercih edildiği belirlenmiştir.

Koyunculuk işletmelerinde, kısırılık oranı %7.72, kuzu ölüm oranı %7.57 olarak belirlenmiştir. Keçicilik işletmelerinde aynı oranlar sırası ile %10.17 ve %10.73 olarak bulunmuştur. Kaymakçı vd. (1995)'de Batı Anadolu ve Trakya koyunculuk işletmelerinde kısırılık oranlarını %1.3-12.46, kuzu ölüm oranı %5-20 değerler arasında bulmuşlardır.

Koyunculuk ve keçicilik işletmelerinin ortak sorununun pazar sorunu olduğu, işletmecilerin yetkililerden temel beklentilerinin pazar sorunlarının çözülmesi yönündedir. Dellal vd.(2002)'nin GAP Bölgesinde yaptıkları çalışmada yetiştiricilerin %64.2'sinin yem ve damızlık için ucuz kredi verilmesini, %54.9'u ise mera alanlarının ve yem bitkisi alanlarının artırılmasını istediklerini belirlemişlerdir. Ocak vd. (2007)'nin yaptığı derlemede işletme sorunlarını birim hayvan başına

verimliliğin düşük olması, ürünlerin pazarlanmasında sorunların yaşanması, yem teşviklerinin olmaması, Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştirme Birliklerin yeterince yaygın olmaması, mera alanlarının az ve ot kalitesinin düşük olması koruyucu tedavi ve bakım beslemede yetersizlikler şeklinde belirtmişlerdir. Kırk (2004)'ın Van İlinde yaptığı çalışmada yetiştiricilerin en önemli problemlerini kaba ve kesif yem fiyatlarının yüksekliği ve hayvan verimlerinin çok düşük olduğunu belirlemiştir. Soysal vd. (2005)'nin Edirne İlinde yaptıkları çalışmada üreticilerin en büyük sorunlarını; damızlık sorunu, meraların sorunu, barınakların iyileştirilmesi, sağlık, koruma ve aşılama olduğunu belirlemişlerdir. Burdur İlinde yapılan çalışma ile diğer çalışmalardaki sorunlar birbiri ile benzer özellikler göstermektedir.

6.SONUÇ

Burdur İli Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiriciler Birliğine kayıtlı işletmelerde anket çalışması sonucunda elde edilen genel sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda verilmiştir.

1- İşletmecilerin yaptıkları işle ilgili olarak bilgilerini atalarında ve ebeveynlerinden aldıklarından dolayı yeterli bir seviyede faaliyette bulunamamışlardır. İşletmecilikle ilgili olarak özellikle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İl ve İlçe Müdürlükleri vasıtasıyla yetiştiricilik, sağlık, besleme gibi konularda eğitim, seminer ve kurs verilmesi, eğitimin yaygınlaştırılması ve geleneksel yöntemlerin bırakılması gerekmektedir.

2- Yem hammaddesi üretimi yapılan tarım arazilerinin küçük olması, üretimin yetersiz olması yeterli yem hammaddesi sağlamayı etkilemektedir. Tarım arazilerinin uygun üretim için yeniden planlanması gereklidir.

3- Damızlık materyal olarak kullanılacak iyi kalitede ve yüksek verimli hayvanların olmaması en büyük sorunlardan biridir. Burdur ilinde özellikle süt verimleri düşük hayvanların bulunması işletmelerin karlılığını azaltmaktadır. Bunun için melezleme yoluyla üretilen yüksek verimli hayvanların işletmelere dağıtılması küçükbaş hayvancılığın uluslar arası rekabet gücünü ve pazar payını artırma yönünden çok önemli ve gereklidir. Son yıllarda kıl keçisi yetiştiricilerinin otlatma alanı yetersizliğinden dolayı bu üretim kolunu terk etmeye başladıkları buna karşılık kontrollü ortamlarda yüksek verimli Saanen ve Saanen melezi keçi yetiştirmeye başladıkları gözlemlenmiştir.

4- Küçükbaş hayvancılık işletmelerinde kayıtlar düzenli tutulmamaktadır. Özellikle verim kayıtlarının tutulmasını sağlayıcı ve özendirici tedbirlerin alınması ve bunların sıkı bir şekilde takibi gerekmektedir.

5- Burdur İlinde barınak koşullarının yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Genellikle evlerin bodrum katlarında, evlere bitişik barınaklarda yetiştiricilik yapılmaktadır. Bu barınakların daha modern ve iyi duruma getirilmesi gerekmektedir.

6- İşletmelerin çoğunda kalitesiz kaba yem kaynağı olan saman kullanılmaktadır.

7- Küçükbaş hayvancılık işletmelerinde ek yemleme uygulaması yapılmamaktadır.

8- İşletmelerde kuzu ve oğlak ölüm oranlarının çok yüksek olduğu belirlenmiştir. Karlı bir hayvancılık için kuzu ölümlerinin azaltıcı tedbirlerin alınması, özellikle işletmelerin yetiştiricilik ve sağlık yönetimi açısından bilgilendirilmesi ve uygulamaya dönük eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.

9- İşletmecilerin en önemli sorununun pazarlama sorunu olduğu belirlenmiştir. Bu sorunun çözülmesi küçükbaş hayvancılığın önündeki en büyük engel olarak görülmektedir.

10- Küçükbaş hayvancılık için yeterli mera alanlarının ayrılması, bu hayvancılık sektörünün üretim sistemi içinde kalması için gereklidir.

11- Küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliği ve gerekli iyileştirmelerin yapılabilmesi için kredi olanaklarının iyileştirilmesi, uzun vadeli ve düşük faizli kredi imkanları sağlanması gerekmektedir.

12- İlde faaliyet gösteren yetiştirici birliğinin daha etkin ve işlevsel hale getirilmesi gerekmektedir.

13- Genel olarak ilde hayvan sağlığı açısından temel bir sorun gözlemlenmemiştir.

14- Koyun ve keçi sütlerinin diğer bazı illerde olduğu gibi düzenli şekilde toplanıp, hijyenik koşullarda kaliteli ürünlere (dondurma, peynir vb.) dönüştürülmesi üreticilerin gelir seviyesinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

15- İlde yetiştiriciliği yapılan en yaygın koyun ırkı merinos ve melezi; en yaygın keçi ırkı kıl keçisidir.

Genel bir sonuç olarak; yetiştiricilerle yapılan karşılıklı görüşme ve yapılan gözlemlerin bir sonucu olarak her iki üretim dalının da ciddi anlamda geriye gitmeye başladığı onun için sektörün teknik ve ekonomik olarak desteklere ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

Aktürk, D., Tatlıdil, F., Savran, F., 2005. Çanakkale Damızlık Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliğine Üye Olan İşletmelerde Süt Maliyetinin Belirlenmesi. Süt Keçiciliği Ulusal Kongresi. 26-27 Mayıs, 214-218, İzmir.

Anonim, 1999. GAP Yöresinde Sosyal ve Kültürel Faaliyetler -II-. Hayvansal Gıda Tüketiminin Artırılması. http://www.tb-yayin.gov.tr/basili/1999/sosyal_kulturel_faaliyetler_II_orta.htm. (Erişim:02.10.2007)

Anonim, 2006. Türkiye’de Hayvancılık Sektörü Değerlendirme Raporu. <http://www.akib.org.tr/sirkuler/yassebze/sirk%C3%BCler28.doc> (Erişim 22.11.2007).

Anonim, 2006a. Burdur Tarım İl Müdürlüğü Brifingi. www.burdur-tarim.gov.tr (Erişim 22.11.2007)

Anonim, 2006b. <http://faostat.fao.org/site/409/DesktopDefault.aspx?PageID=409> (Erişim 22.11.2007)

Anonim, 2006c. Türkiye İstatistik Yıllığı. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim:15.10. 2007)

Anonim, 2007a. Burdur İli Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği kayıtları.

Anonim, 2007b. Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS). <http://cks.tarim.gov.tr> (Erişim 22.11.2007)

Aslan, S. 2003. Hayvancılık Ekonomik Forum Dergisi,10(2),51-57.

Aydın, S., Dellal, G., 2001. Artvin İli Koyun Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi.1-4, Ankara.

- Çetin, H., 1997. Damızlık Sığır Yetiştiriciliğinde Yeniden Yapılanmanın ve Örgütlenmenin Önemi. Hayvancılıkta Örgütlenme Sorunları Sempozyumu 1997. 27-28 Kasım, 115-125, İzmir.
- Dellal, G., Eliçin, A., Tekel, N., Dellal, İ., 2002. GAP Bölgesinde Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri. 88-89. Ankara.
- Deniz, O., 2000. Milenyuma Girerken Nicel ve Nitel Açlık Sorunları. International Animal Nutrition Congress 2000. 4-6 September, 1-7, Isparta.
- Direk, M., Öztürk, A., Boztepe, S., 2000. Konya İlindeki Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri. S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 14(21):49-58, 2000.
- Erkuş, A., Kıral, T., 1991. Türkiye’de Tarımsal Yapı, bu yapı içerisinde hayvancılığın önemi ve geleceği. II. Hayvancılık Kongresi. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası. Ankara.
- Güney, O., Ocak, S., 2007. Süt Keçiciliği Sektöründe Gelişmiş Olan Ülkelerde Islah Organizasyonu ve Türkiye İçin Kimi Öneriler. 5. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi. 5-8 Eylül, Van.
- Karaca, O., Vanlı, Y., Kaymakçı, M., Altın, T., Kaygısız, A., 1993. Doğu Anadolu Bölgesinde Koyun Yetiştiriciliğinin Sosyolojik Ekonomik ve Genetik Görünüşü. 58s. Van.
- Kaymakçı, M., Sönmez, R., 1996. İleri Koyun Yetiştiriciliği. Bornova, Ege Üniversitesi Basımevi, 50-61. 365s. Bornova-İzmir.
- Kaymakçı, M., Eliçin, A., Işın, F., Taşkın, T., Karaca, O., Tuncel, E., Ertuğrul, M., Özder, M., Güney, O., Gürsoy, O., Torun, O., Altın, T., Emsen, H., Seymen, S., Geren, H., Odabaşı, A., Sönmez, R., 2006. Türkiye Küçükbaş Hayvan

Yetiştiriciliği Üzerine Teknik ve Ekonomik Yaklaşımlar. VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, 3-7 Ocak, Ankara.

Kaymakçı, M., Eliçin, A., Tuncel, E., Pekel, E., Karaca, O., Işın, F., Taşkın, T., Aşkın, Y., Emsen, H., Özder, M., Selçuk M., Sönmez R., 2000. Türkiye’de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği. Ziraat Mühendisliği V. Teknik Kongresi. 17-21 Ocak, Ankara.

Kaymakçı M., Aşkın, Y., 1997. “Ed. M. Kaymakçı, Y. Aşkın, Keçi Yetiştiriciliği, Ankara.

Kaymakçı, M., Taşkın, T., 2001. Süt Tipi Keçi Yetiştiriciliği ve Verimliliğin Artırmanın Başlıca Yolları. Çivril Tarım Paneli Bildirisi.12-14 Eylül, 515-522, Çivril-Denizli.

Kaymakçı, M., 2001. Türkiye Hayvancılığını Başlıca Sorunları ve Çözüm Yolları.Türk Tarımında 2010 Yılı Hedefleri Sempozyumu, 21-23 Şubat 2000, İzmir.

Kaymakçı, M., Sönmez, R., Karaca, O., Özder, M., 1995. Türkiye Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Verilecek Yön. Türkiye Hayvancılığının Yapısal ve Ekonomik Sorunları Sempozyumu. 27-29 Eylül, İzmir.

Kaymakçı, M., 2005. Süt Keçiciliği Ulusal Kongresi, 2005 Değerlendirme Öneriler Raporu.

Keskin, M., 1996. Hatay Bölgesinde Süt Keçisi Yetiştiriciliği ve Sorunları. I. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi. 5-7 Şubat, 156-160, Antalya.

Keskin, M., Biçer, O., Gül, S., 2007. Şam Keçisi ve Türkiye Keçi Yetiştiriciliği için Önemi. 5. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi. 5-8 Eylül, Van.

Kırk, K., 2004. Van İli Koyun ve Keçi Yetiştiriciliğinin Yapısı ve Geliştirme Yolları. 4. Ulusal Zootekni Bilimi Kongresi. 1-3 Eylül, 356-360, Isparta.

Koyuncu, M., Çetin, B., 1998. Marmara Bölgesinde Koyun Yetiştiriciliğinin Genel Durumu ve Yapısal Özellikleri. II. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi. 22-25 Şubat, 341-346, Bursa.

Koyuncu, E., Pala, A., Savaş, T., Konyalı, A., Ataşoğlu, C., Daş, G., Ersoy, İ.E., Uğur, F., Yurtman, İ.Y., Yurt, H.H., 2006. Çanakkale Koyun ve Keçi Yetiştiricileri Birliği Üyesi Keçicilik İşletmelerinde Teknik Sorunların Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Hayvansal Üretim 47(1):21-27, 2006.

Koyuncu, M., Uzun, Ş.K., Tuncel, E., 2006. Güney Marmara Bölgesi Keçicilik İşletmelerinin Genel Durumu ve Verim Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar II. İşletmelerin Üretim Potansiyeli ve Sorunları. Tarım Bilimleri Dergisi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi 12(1):29-36, 2006.

Ocak, S., Bahadır, B., Güney, O., 2007. Geleneksel Keçi Yetiştiriciliği ve Kırsal Kalkınma. 5. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi. 5-8 Eylül, Van.

Soysal, M.İ., Kök, S., Gürcan, K.E., Özdüven, L.M., 2005. Edirne İli Keçiciliği Üzerine Bir Araştırma. Süt Keçiciliği Ulusal Kongresi. 26-27 Mayıs, 228-230, İzmir.

Sönmez, R., Kaymakçı, M., Özkaya, T., 1990. Batı Anadolu ve Trakya' da Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özelliği ve Verimliliği, MPM Yayınları: 430, Ankara

SPSS, 2006. SPSS For Windows Evaluation Version Release 15.0.0. Spss Inc.

Tozlu, H., Olfaz, M., 2007. Karadeniz Bölgesi Keçi Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. 3. Ulusal Zootekni Öğrenci Kongresi. 17-18 Mayıs, 127-133, Kahramanmaraş.

Tölu, C., Daş, G., Yurdabak, S., Uğur, F., Konyalı, A., Savaş, T., Aktürk, D.,
Turkan, H., 2007. Türkiye'nin Önemli Hayvancılık Bölgelerinden Biga
Koyuncululuğuna Genel Bir Bakış. V. Zootekni Bilim Kongresi. 5-8 Eylül, 1-9,
Van.

Tuncel, E., 1992. Küçükbaş Hayvan Yetiştirme. U.Ü.Z.F. Ders Notları No: 23.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Said BİLGİNTURAN

Doğum Yeri ve Yılı : Uluborlu–1978

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu(Kurum ve Yıl)

Lise : Şarkikaraağaç Veteriner Sağlık Meslek Lisesi 1992–1995

Lisans : S.D.Ü.Ziraat Fakültesi Hayvansal Üretim Bölümü 1999-2004

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl :

1-Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Şırnak İli Cizre İlçe Müdürlüğü 1996-2002

2- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Burdur İl Müdürlüğü 2002-